

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Наукова бібліотека імені академіка М.О. Лавровського

Серія «Вчені-ювіляри Ніжинської вищої школи»

Випуск 17

ОЛЕКСАНДР ЯКОВИЧ РОСТОВСЬКИЙ

До 80-річчя від дня народження

БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Ніжин
2026

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Наукова бібліотека імені академіка М. О. Лавровського

Серія «Вчені-ювіляри Ніжинської вищої школи»
Випуск 17

ОЛЕКСАНДР ЯКОВИЧ РОСТОВСЬКИЙ

До 80-річчя від дня народження

БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Ніжин 2026

УДК 016:378(092)
Р 78

Упорядники:

Косовських Л. П. – завідувач сектору наукової бібліографії
Мухомодєєва Н. В. – провідний бібліотекар

Автори вступних статей:

Ростовська О. В. – історик, педагог, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та політології;
Забарний О. В. – кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Відповідальний за випуск:

Морозов О. С. – директор бібліотеки

Р 78 **Олександр Якович Ростовський** : до 80-річчя від дня народження : біобібліогр. покажч. / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя , Б-ка ім. акад. М. О. Лавровського ; упоряд.: Л. П. Косовських, Н. В. Мухомодєєва. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2026. – 85 с.

УДК 016:378(092)

© НДУ ім. М. Гоголя, 2026
© Наукова бібліотека імені академіка М. О. Лавровського

1946–2016

*Ростовський Олександр Якович –
вчений-педагог, відомий фахівець у галузі музичної
педагогіки та методики викладання музики,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри музичної педагогіки та хореографії
Ніжинського державного
університету імені Миколи Гоголя*

ВІД УПОРЯДНИКІВ

У сімнадцятому випуску біобібліографічного покажчика із серії «Вчені-ювіляри Ніжинської вищої школи» представлено науковий доробок Олександра Яковича Ростовського, вченого-педагога, доктора педагогічних наук, професора кафедри музичної педагогіки та хореографії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Олександр Якович є автором фундаментальних праць з методики викладання музики в основній та початковій школі. Ним розроблено цілий напрямок у науці – «педагогіка музичного сприймання», за його програмами навчаються діти у школах України, а його напрацювання активно використовуються в підготовці вчителів музичного мистецтва.

Посібник виходить з нагоди 80-річного ювілею вченого, що виповнюється у березні 2026 року.

Хронологічні межі друкованих видань у покажчику визначаються роком першої та останньої публікації вченого (1978–2015) і налічує 202 праці, а саме: наукові та навчальні посібники, тези виступів на науково-практичних конференціях, наукові статті у періодичних і продовжуваних виданнях, а також література про життя та діяльність О. Я. Ростовського.

Відкривається покажчик статтями про вченого, авторами яких є : О. В. Ростовська, історик, педагог, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та політології та О. В. Забарний, кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Основний матеріал видання структуровано за 7 розділами. У межах розділів документи розміщені у хронологічному порядку, а у межах одного року матеріал згруповано за алфавітом назв. Значна частина документів, що зберігаються у фондах бібліотеки НДУ імені Миколи Гоголя, переглянуті укладачами *de visu*.

Для полегшення користування бібліографічним посібником додаються «Алфавітний покажчик назв праць О. Я. Ростовського» та «Іменний покажчик», у якому наведені прізвища упорядників, редакторів та інших осіб, відомості про яких є в бібліографічних записах.

Бібліографічний опис документів здійснено відповідно до ДСТУ ГОСТ7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний опис: загальні вимоги та правила складання». Слова і словосполучення скорочуються згідно зі стандартами ДСТУ 3582:2013 «Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила».

До посібника додано родинні світлини О. Я. Ростовського.

Сподіваємося, що покажчик допоможе у пошуку інформації науковцям, аспірантам, студентам та всім, хто цікавиться розвитком музичної освіти в Україні.

Електронна версія біобібліографічного покажчика доступна на сайті бібліотеки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (<http://library.ndu.edu.ua>) та інституційному репозитарії.

СЛОВО ПРО ВЧЕНОГО ТА ПЕДАГОГА

Ольга Ростовська,
історик, педагог, кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України та політології

ЖИТТЄВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА ОЛЕКСАНДРА ЯКОВИЧА РОСТОВСЬКОГО

Очевидно не випадково, що 02.02.2020 року (дзеркальна дата, що буває раз у тисячоліття), саме у Ніжинському храмі Святого Апостола Іоанна Богослова, мене, як дружину Олександра Яковича Ростовського, попросили його колеги написати спогади. Спогади про одного із корифеїв Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Храм, як історична архітектурна пам'ятка та діюча церква, загострює думки про вічне, невмирущість людської душі та її діянь. Для Олександра Яковича завжди важливою була душевність, а духовному розвитку людини він присвятив своє життя. Крім науково-методичної спадщини він залишив нам важливі життєві уроки, які демонстрував власним прикладом і цим заслужив людську повагу, любов і визнання. Обов'язок зберегти історичну пам'ять про непересічних осіб Ніжинської вищої школи стимулює до написання нарисів. Адже О. Я. Ростовський залишив свій незабутній слід і добрі, вдячні почуття.

«Із Вічності приходимо – у Вічність ідемо.
А суть у тому, – як ми живемо».

Жив і живе наш Олександр Якович – у пам'яті рідних, близьких, друзів, колег, послідовників-науковців у сфері теорії і методики музичної освіти – гідно та плідно. Він щедро засівав ниву людського та педагогічного життя зернами добра, любові, знань, поваги. Олександр Якович завжди надавав конкретну допомогу у вирішенні різноманітних питань – від сімейно-родинних до службових, методичних, наукових і державних. Він спокійно та

врівноважено, доброзичливо та критично, подекуди з гумором і приказками вказував на помилки, недоліки та водночас, вселяв віру в здатність їх подолати. О. Я. Ростовський, маючи педагогічну та музичну освіту, був гарно обізнаний в історії, суспільно-політичному житті, багато читав різноманітної літератури – від класиків до детективів, від лірики до героїки. У родинному колі Олександр Якович був завжди турботливий, щирий і людяний, одночасно проявляючи себе, як: син, чоловік, батько, дідусь; брат, дядечко; зять, тесть, сват; і найголовніше – Друг, із яким завжди всі радяться. Поряд із цим: учень – відмінник, студент – відмінник, викладач – відмінник, вчений – відмінник і всім він мудрий Учитель-порадник, знаний в Україні Педагог. «Батько, Вчитель, Вчений» – така колективна думка про нього закарбована на граніті. Ніжинський навчально-науковий інститут мистецтв імені Олександра Ростовського є його животворчим продовженням.

Нарис 1. Відгуки та спогади друзів і колег

Про науково-педагогічні надбання та людські якості Олександра Яковича писали, як за його життя, так і в честь пам'яті професора О. Я. Ростовського. «Вінець творчого пошуку» – назва статті Ю. І. Чекана, якою він привітав докторанта із успішним захистом дисертації на тему «Педагогічні основи керування процесом музичного сприймання школярів», що відбувся в Інституті педагогіки АПН України в 1994 році. Юрій Іванович, – нині доктор мистецтвознавства, професор НМАУ, – тодішній завідуючий кафедрою теорії та історії музики Ніжинської вищої школи, відмітив: «Концепція дисертації апробовувалася, уточнялася й корегувалася при розробці й читанні спецкурсів. Педагогічна практика в школах Ніжина, лекційний курс методики музичного виховання, лекції для вчителів – ось далеко не повний перелік живильних джерел, що давали дисертантові матеріали для наукових узагальнень. ...Вінцем цієї кропіткої праці й стала докторська дисертація, що поєднала в собі й теоретико-методологічне, й практично-прикладне спрямування» [12, с. 1]. Ключовими словами статті є – кропітка праця. Це основний урок життєвої школи Олександра Яковича, який наполегливою працею і старанністю здобував повагу й авторитет.

В інститутському та факультетському житті О. Я. Ростовський займав принципову позицію. Він завжди був чесним, відповідальним і щирим, умів налагоджувати міжособистісні стосунки, як між викладачами, так і студентами. Повчальним був виступ на звітно-виборчих зборах викладачів факультету в 1996 р. доцента В. А. Розен. Веда Абрамівна, яка за 37 років своєї роботи бачила багато керівників, і деканів, і завідувачів кафедри, сказала: «...Олександр Якович – керівник унікальний. У ньому поєднуються всі риси, які конче потрібні людині, яка керує великим колективом надто емоційних людей, пов'язаних з музикою, з різними характерами, смаками, різним ставленням до своєї роботи, навіть з різною методикою викладання

свого предмета. ...Олександр Якович є зразком для викладачів і студентів. Поряд з цим Олександр Якович дуже чуйна і справедлива людина. Ми всі звертаємося до нього зі своїми проблемами й негараздами і завжди впевнені, що він нас зрозуміє, порадить та підтримає. ...На кафедрі панує доброзичлива атмосфера. Недарма його й викладачі й студенти називають батьком» [6, с. 59–60].

Аналогічну думку про О. Я. Ростовського висловила старша викладачка кафедри теорії, історії музики та гри на музичних інструментах, організатор і керівник творчих студій на факультеті Надія Михайлівна Палаєва: «Це людина, якою може пишатися наш Гоголівський інститут. Він пройшов чудовий творчий шлях від колишнього Ленінського стипендіата до професора, доктора наук. Багато років очолює кафедру, на якій створено всі умови для професійного росту молодих фахівців, для плідної роботи всього колективу. Як людину Олександра Яковича поважають за надзвичайну працьовитість, цілеспрямованість, урівноваженість, життєву мудрість» [6, с. 60]. Закономірно, що у 2006 році колектив музично-педагогічного факультету висував О. Я. Ростовського кандидатом на посаду ректора Ніжинської вищої школи. Участь у виборах брав, розробив програму розвитку та перспектив інституту, але радів, що ректором обрали О. Д. Бойка – історика за фахом, доктора політичних наук, послідовника академіка Ф. С. Арвата. Демократичні та національні тенденції в управлінні та розвитку науки й освіти надихали О. Я. Ростовського на нові звершення.

Після переходу Олександра Яковича у життя Вічне, у червні 2016 року доцент, кандидат мистецтвознавства О. Є. Чекан опублікувала у Твіттері свій спогад «Ростовський»: «Абсолютно знакова, непересічно важлива людина. ...Ростовський часом буває добрим і веселим, а часом – зосередженим і суворим. Може нічого не забувати і все забути враз. Вміє вчасно зробити комплімент і рішуче відкинути нав'язливість і фамільярність, тримаючи дистанцію. Вміє блискавично зреагувати на неточність, незавершеність, невивченість, непрофесійність. Вміє захистити і вміє дати чортів – здебільшого за діло. Вміє прорахувати кілька кроків наперед». Олена Єрнестівна подякувала йому «...за порядок у моїх документах і дотриманні процедур у вступному розділі моєї дисертації. За те, що привчили не запізнюватися і не порушувати розпорядку. За першу похвалу моїй ще недолугій українській мові..., ...за шалену «чуйку», якій могла тільки заздрити...» [11]. Ось так, по-особливому, авторка переконала, що уроками життєвої школи О. Я. Ростовського є знання, чуйність, шаноблива вимогливість до людини.

Колектив факультету (нині інституту) та представники Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя щорічно, у день народження О. Я. Ростовського, вшановують його пам'ять Всеукраїнськими мистецько-педагогічними читаннями з проблем теорії і практики мистецької освіти. Вже

відбулося п'ять науково-практичних зібрань, де розглядалися питання, що свідчать про поглиблений розвиток і вклад кожного учасника в подальшу генезу культури та мистецтв. Уже видано чотири збірники науково-методичних статей під назвою, яка уособлює основну працю О. Я. Ростовського – «Теорія і методика мистецької освіти». У них опубліковано більше 150 статей. Про концептуальні засади, теоретико-методологічні та методичні основи музичної освіти та культури, які залишив у своїй науковій спадщині Олександр Якович і примножили здобутки його аспірантів, написано в колективній статті «Наукова школа доктора педагогічних наук, професора О. Я. Ростовського». В заключній частині її автори Л. В. Гусейнова, Ю. Ф. Дворник, О. В. Коваль, О. В. Спіліоті та інші стверджують, що наукова школа «видатного вченого сучасності і далі розвивається, але вже через його учнів. Як справжній Вчитель він і сьогодні веде всіх нас стежкою науки у світ прекрасного» [10, с. 7–23].

Доречно, на мій погляд, уточнити, що йому, як ведучому Вчителю, більш імponує образ не «стежки», а «гори». «В науці немає широкої стовпової дороги, і лише той може досягти її сяючих вершин, хто, не боячись втоми, карабкається по її кам'янистих стежках» [1, с. 636]. Олександр Якович не боявся втоми, постійно поповнював знання, узагальнював здобутий досвід, пропускав через себе, втілював на практиці. Опікувався він побатьківському своїми учнями, аспірантами, яким накреслював подальші наукові перспективи та заохочував до власних пошуків. О. Я. Ростовському притаманні його ж слова з книги «Теорія і методика музичної освіти»: «Учитель, який усвідомлює складність поставленої мети – виховання духовності підростаючого покоління засобами музичного мистецтва, – не відступить перед можливими труднощами і невдачами, а продовжить свої пошуки і відкриє собі і своїм учням шлях до творчої свободи» [8, с. 570].

До творчої свободи та світу прекрасного належить і мистецтво хореографії, яке зачаровувало Олександра Яковича. Відомо, що він ініціював, обґрунтувавши потребу в колах Міністерства освіти і науки України, відкриття на музично-педагогічному факультеті Ніжинського державного педагогічного інституту ім. Миколи Гоголя спеціальності «Музика і хореографія». В 1990 році вона була вперше в Україні відкрита, а згодом поширена в інших педагогічних інститутах. У статті «Мистецько-освітні виміри інновацій професора О. Я. Ростовського» доцент, кандидат мистецтвознавства Олена Анатоліївна Кавунник відмічає, що серед яскравих інновацій «...була хореографія, розвиток якої значною мірою прямо та опосередковано стимулювала його активна мистецька позиція. ...Нововведення професора О. Я. Ростовського слугують прикладом розширення критеріїв інноваційної діяльності, серед яких слід виокремити фаховість, досвід, творчу інтуїцію, бачення перспективи та усвідомлення

важливості розпочатої справи для розвитку національної культури, мистецтва, освіти України» [4, с. 11].

Україною Олександр Якович завжди переймався та вболівав за її долю, знав і про поневіряння, і про невмирущу славу українського народу. Його улюбленими піснями були «Засвіт встали козаченьки», «Ой, гиля-гиля, гусоньки на став...» та багато інших, які він виконував на улюбленому баяні. «Все почалося з баяна» – так назвала свою розповідь про О. Я. Ростовського його викладач, кандидат педагогічних наук Т. Д. Пінчук. Тамара Дмитрівна у книзі «Зірки залишають слід...», звертаючись до читача написала: «...я дружила, спілкувалася з багатьма своїми колегами. Багато з них були непересічними особистостями, блискучими лекторами, відомими науковцями, просто чудовими людьми». Олександра Яковича вона назвала плодovitим творцем і людиною, яку «...поважають за надзвичайну працюvitість, цілеспрямованість, урівноваженість, життєву мудрість. ...Його фундаментальні знання, професійні якості і надзвичайна людяність, запам'ятовуються всім, хто з ним спілкувався» [6, с. 3, 60, 62].

Український вчений-філолог, член Національної спілки письменників України та Національної спілки журналістів України, доцент, декан філологічного факультету О. В. Забарний опублікував до 70-ліття О. Я. Ростовського науково-популярну, аналітичну статтю «Три етюди про вченого». Олександр Вадимович, аналізуючи життєвий шлях ювіляра, як музиканта, вченого та вчителя зробив висновок, що «Олександр Якович пишається своїми дітьми і своїми учнями. ...А їх за сорок сім років педагогічної діяльності пройшло через його серце і мозок сотні, а може й тисячі. Сьогодні його учнів можна зустріти в усіх куточках України і далеко за її межами. Методичні знання і професійні навички, які отримують випускники факультету, приносять їм успіх і визнання. У цьому, мабуть, і полягає зміст життя справжнього Вчителя» [3, с. 6–7]. Так, це є найкращий здобуток Олександра Яковича та продовження його життєвої школи. «Де скарб ваш, там буде і серце ваше» – гласить слово Боже в Євангеліє від Луки.

Здавна відомий вислів, що «вченим можеш ти не бути, а громадянином бути – зобов'язаний». О. Я. Ростовський був вченим, який виявляв високу свідомість громадянина та українського патріота. У книзі «Наше время», ніжинський історик-краєзнавець В. М. Ємельянов у нарисі «Донос» висвітлив суть «персональної справи О. Я. Ростовського». Дослідник відмітив, що під час чергових пошуків (початок 80-х рр. ХХ ст.) місцевими органами КДБ проявив «українського націоналізму» серед викладацького складу Ніжинської педагогічної вищої школи, Олександр Якович чітко заявив про свою позицію. Потреба пошуку «ідеологічних послаблень» та звинувачень викладачів у «проповіді українського націоналізму» була реакцією КДБ на постанову ЦК КПРС про

«усиление изучения русского языка в национальных школах». Тому, був використаний в 1983 р. донос-наклеп В. Любченка на О. Я. Ростовського, як секретаря партійної організації факультету та викладача-доцента. Олександр Яковичу дорікали тим, що він студентам «...читає лекції тільки на українській мові, ...особисто знайомий із діячем Гельсінської групи М. Козаком», був ознайомлений із трактатом І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?» тощо [2, с. 14–16].

Приводом для «обурення», що вилилося в наклеп із 18 пунктів, стало зауваження Олександра Яковича до члена парторганізації В. Любченка (викладача «наукового комунізму») про порушення ним дисципліни та пропозиція прозвітуватися на зборах. Однак, замість цього він зібрав так звані «звинувачення» не лише на О. Я. Ростовського, його «проповідування українського націоналізму», а й для перевірки «ідеологічної стійкості» ректорату та парткому педагогічного інституту. Олександр Яковичу вдалося з гідністю відкинути підтасовані факти та перекручення, виявити підступність наклепника. Зокрема, захищаючи права українців в Україні, зауважив у заяві партійним органам: «Майбутньому вчителю не варто соромитися своєї рідної мови. Адже це частина нашої давньої культури» [2, с. 16]. О. Я. Ростовський переміг, завдячуючи своїй політичній культурі громадянина-патріота, підтримці однодумців, зокрема ректора, академіка Ф. С. Арвата. Незабаром настануть інші часи, а тоді, як відмітив автор документального нариса: «...вперше за всю післявоєнну історію інституту зазнала крах провокація КДБ» [2, с. 14].

Віддаючи належне тій частині інтелігенції, яка захищала інтереси та права українського народу, варто навести спогади доктора філологічних наук, професора П. В. Михеда. «На сімдесятиліття Федора Степановича Арвата професор Олександр Ростовський, вітаючи ювіляра, сказав: «Доля була прихильною до нашого покоління, бо ми працювали в часи правління Федора Степановича». Автор спогадів наголошує: «Ймовірно, в цьому масштабному узагальненні почасти очікуване ювілейне перебільшення, але то була думка, яку поділяло покоління тих, хто починав у 1970-і, спинався на ноги у 80-і, й утвердився у 90-і. ...Федір Степанович... прищепив колективу відчуття університетського вільнодумства, свободи та вільного вияву своєї особистості» [5, с. 75]. І це є правда! Мені, як кандидату історичних наук, доценту, викладачу «Історії КНР», опісля, – через реформування та нове мислення, – викладачу «Політичної історії», а згодом, і нарешті, – викладачу «Історії України» довелося на досвіді близької людини пізнати перипетії історії та еволюції (а втім, і революції) людської думки. Тому закономірним актом для нашого покоління стало проголошення незалежності України в 1991 році. Важливий урок із життєвої школи О. Я. Ростовського: мати знання, національну гідність, вміти долати труднощі та перемагати.

Початок 90-х років ХХ століття це особливий період, як в історії Української держави, так і в історії Ніжинського інституту та його факультетів. Олександр Якович наполегливо працював над перетворенням музично-педагогічного факультету в осередок науки, освіти та національної культури. У фундаментальній книзі «Ніжинська вища школа: сторінки історії» почесні та шановні її автори, доктор філологічних наук і кандидат історичних наук Г. В. Самойленко, О. Г. Самойленко, написали: «Перспективна наукова школа сформувалася і в галузі музичної освіти. Під керівництвом доктора педагогічних наук, професора Олександра Яковича Ростовського (1946) вивчаються методологічні і методичні проблеми музичної педагогіки, професійної підготовки майбутніх учителів музики. У дослідженнях беруть участь 12 викладачів музично-педагогічного факультету, 4 аспіранти, 3 пошуковачі, вчителі музики і студенти. Усі вони складають колектив лабораторії музичної освіти, яка працює на громадських засадах. Найважливішим здобутком лабораторії музичної освіти є розробка концепції музичного виховання школярів на основі української національної культури...» [9, с. 368].

Узагальнюючи життєвий шлях науковця, О. В. Забарний у «Трьох етюдах про вченого» написав: «Олександр Якович Ростовський знаний в Україні вчений-педагог, один із фундаторів сучасної музичної педагогіки. Він автор більше як десяти науково-методичних посібників, більше 150 наукових досліджень, які опубліковані у фахових виданнях України та зарубіжжя». Значною була і його практична діяльність, як педагога-новатора, наставника та керівника наукової школи. «У Олександра Яковича тонке і професійне відчуття часу ... його навчальні програми актуальні і переконливі у своїй методичній складовій». Він був рецензентом численних дисертацій, збірників і книг, програм і проектів. Його «...методику запроваджують у Чернігівському, Хмельницькому, Глухівському педагогічних університетах, добре відома вона і столичним вишам» [3, с. 67].

Професор О. Я. Ростовський працював з багатьма талановитими людьми. «Серед них: професори В. В. Дубравін та А. П. Лащенко, заслужена артистка України М. Ф. Бровченко, заслужена артистка України Р. М. Борщ, заслужені діячі мистецтв України, професори Л. Ю. Шумська та Л. В. Костенко, заслужені працівники культури України С. О. Голуб, М. М. Борщ, Н. Д. Даньшина, заслужені артисти України, доценти М. О. Шумський (нині народний артист, професор) та В. Г. Дорохін, переможець Міжнародного конкурсу піаністів В. А. Розен...». Олександр Якович, як науковий керівник, вмів «виокремити цікаву та перспективну тему дослідження, дати слушну пораду, заспокоїти, переорієнтувати і, врешті-решт, привести до успішного захисту дисертації. ...Пліч-о-пліч з наставником працюють його вихованці – кандидати педагогічних наук,

доценти Лариса Гусейнова, Олена Коваль, Ольга Щербініна, Валентина Ревенчук, Юрій Дворник, Олена Спіліоті та інші» [3, с. 7]. Багатьох трудівників культурно-мистецького фронту, з якими співпрацював О. Я. Ростовський, не названо, але подумки згадано, бо він завжди з повагою ставився до всіх людей.

Протягом свого життя О. Я. Ростовський отримував різноманітні нагороди, дипломи різних державних рівнів, подяки, почесні грамоти, адреси, хоча творив не ради їх. Особливо цінував фразу: «...за вагомий особистий внесок у розвиток вітчизняної науки та сумлінну працю в галузі вищої освіти в ім'я незалежної України». Визнання Олександр Якович мав і від Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, отримавши почесну відзнаку «Орден за видатні досягнення у музичному мистецтві» (квітень 2015 р.) і від Національної академії педагогічних наук України, яка нагородила медаллю «Григорій Сковорода» (вересень 2015 р.). Зокрема, вітаючи його з 70-літтям, ректорат і профспілка Ніжинського університету підкреслили: «Ваше життя – це зразок відданості своєму покликанню». Колектив факультету культури і мистецтва доказово заявив: «Ми вчимося у Вас та намагаємося наслідувати Вас». Оптимістично завірили його учні-аспіранти: «Ваш багатогранний таланти науковця і наукового керівника надихає на нові звершення, заряджає бажанням творити, йти вперед і не зупинятися на досягнутому». Хай всіх радують ваші здобутки!

Нарис 2. Джерела становлення особистості

Життєва школа професора, доктора педагогічних наук Олександра Яковича Ростовського розпочалася 13 березня (офіційно – 15 березня) 1946 року. В селі Чупира Білоцерківського району Київської області, в сім'ї сільських вчителів і їх 2-літньої доньки народився хлопчик, якого назвали Шура. Народна педагогіка стверджує, що якщо ти почав виховувати дитину на другий день народження, то ти вже запізнився. Виховання Олександра почалося завчасно. «Залетіла душа в тіло» в червні 1945 р. Закінчилася II Світова війна з її руйнівними наслідками, голодом і стражданнями. Ще перебуваючи в лоні матері Олександр відчував труднощі післявоєнного часу, акорди перемоги, ритми народних пісень, чарівні звуки музики та трудові марші повсякденних людських потреб. На генетичному рівні передавався йому життєвий досвід свого роду та батьків. А батьки здавна проживали на благодатній землі мальовничої Центральної України. Ці землі заселяли працьовиті, щедрі та мужні люди.

Зворушливою є доля батьків Олександра Яковича. Батько Яків Андрійович народився 1916 року. Мобілізований до лав Радянської армії в 1937 р. На початку Другої Світової війни, в 1939 р. перебував у військовій частині на Львівщині. Брав участь у фінській війні, де отримав перше поранення. Влітку 1941 року, перебуваючи на західному фронті радянсько-

німецької війни, був поранений, полонений та відправлений в Уманський концтабір. Після звільнення з концтабору, чому сприяли зусилля рідних людей, повернувся додому. Вдруге мобілізований до лав Радянської армії в січні 1944 р. Брав участь у Корсунь-Шевченківській битві, визволяв Західну Україну, Польщу. Був зв'язківцем. При переправі через річку Вісла в лютому 1945 р. був поранений. Перебував у госпіталі. Там і отримав звістку про закінчення війни.

Мама О. Я. Ростовського, Ганна Петрівна Терещенко народилася в 1923 р. У 1939 р. вступила до Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Направлена, як активістка та відмінниця, на виробничу практику до Волині, де проводилася політика «активної радянзації» та «утвердження соціалістичних ідей». Війна перервала її трудову діяльність. Дізнавшись про поранення та полон німецькими окупантами Якова Ростовського, вона повернулася на Київщину. Сприяла визволенню із Уманського концтабору Якова Андрійовича. Повернулися разом у село Чупира та побралися. Після визволення Київщини в 1944 р. Ганна Петрівна працювала вчителькою початкових класів, ростила доньку, чекала закінчення війни та повернення додому чоловіка. Після народження сина сім'я Ростовських переїхала на Волинь.

Волинський край приваблював молодих спеціалістів щедротами природи та щирістю людей. За направленням батьки Олександра Яковича переїхали в Волинську область, Шацький район, село Піща, опісля та надовго, в село Хрипськ. Там вони вчителювали, продовжували своє навчання в умовах постійної напруженої праці та зростання сімейства. Яків Андрійович закінчив Луцький педагогічний інститут, а Ганна Петрівна заочно закінчила Житомирський педагогічний інститут і Київський інститут іноземних мов. Багатодітною ставала сім'я: Ніна, Шура, Ліда, Надя, Женя, Толя та сусідська сирота Таня, яку вдовчили. Жили вони, враховуючи вчительську зарплату, досить скрутно, проте дружно та весело. Разом долали труднощі, розділяли турботи, виявляли підтримку та любов. Але, – як згадував пізніше Олександр Якович, – якщо хтось один із дітей провинився, то покарання падало на всіх. Як і радість була одна на всіх.

У сім'ї панував культ праці, взаємодопомоги, книги та пісні, що допомагали жити та радіти буттю. Доречно відмітити, що рання причетність до батьківської, учительської справи вплинула на професійний вибір дітей: четверо із шести стали учителями. Діти переймали досвід батьків, які постійно працювали. Адже керівництво сільською школою, підготовка до уроків, турбота про дітей, ведення власного господарства вимагали чіткої дисципліни, продуманої організації, щоденних зусиль. Тому вже змалечку всі діти були задіяні в трудовому вихованні, маючи кожен свій обов'язок і відповідальність. Шура (Олександр) опікувався кролями, заготівлею дров та залюбки рибалив. У вільний час дозвілля його вабили книги та зачаровували

звуки музичних інструментів, які породжували роздуми, мрії, фантазії. Любив слухати Олександр і розповіді батька, – який був вчителем історії, – про війну, героїчні подвиги та різноманітні пригоди. Все це впливало на становлення особистості підлітка.

Закономірно, що кандидатська дисертація О. Я. Ростовського (1979 р.) була на тему «Естетичне виховання підлітків засобами героїчної музики», бо героїка подвигу надихала на дії. Пригадував Олександр Якович, як він змалку писав лист маршалу Р. Я. Малиновському, щоб його прийняли до танкового училища. Конверт із листом на сільській пошті був «перехоплений», а хлопцеві пояснили, що треба ще підрости. За шкільну парту Олександр сів у 5 з половиною років. Допитливий та наполегливий учень швидко засвоював ази шкільної науки, цікавився ремеслом і музикою. Почувши гру на гітарі, самотужки оволодів гітарою. Почувши звуки баяну, самотужки оволодів грою на старій шкільній гармошці. По самовчителю освоїв нотну грамоту, розбирався в репертуарі пісень, грав на слух. Учнівська самодіяльність, виступи в сусідніх селах і водночас, відмінне навчання та праця заслуговували винагороди. Раділи всі, коли батько виконав рішення сімейної ради та привіз із Бресту новенький баян-акордеон «Weltmeister» – «...перламутрове диво із блискучими клавішами і чарівним звучанням» [6, с. 57]. Це й визначило подальшу долю юнака.

Лірично згадує про Волинську юність Олександра Ростовського його інститутський педагог Т. Д. Пінчук: «На Волині Олександр пізнав дивну красу поліського краю, гарячий подих полів, шепіт колосся і спів жайворонка, запах лугових трав, мелодійний весняний перелив солов'їної пісні. Тож не дивно, що Олександр пов'язує свою долю з музикою, вступивши до Луцького педагогічного училища на музичний відділ, яке з відзнакою закінчив у 1965 р» [6, с. 58]. Краса Волинської землі була, – як відмітив О. В. Забарний, – одним із джерел становлення особистості О. Я. Ростовського. «Неповторна природа рідного краю, одвічні хліборобські традиції, щирість і порядність людей праці, з якими з дитинства доводилося спілкуватися і заклали в хлопця отой мистецький і етичний підмурівок, який згодом став основою людського характеру. Юнак умів ставити перед собою завдання і знаходити шляхи їх реалізації» [3, с. 6]. При вступі до Луцького педагогічного училища виникла проблема. Не прийняли документи на музичний відділ, оскільки потрібно було закінчити музичну школу. В селі її не було. Олександр, заручившись згодою рідних, екстерном закінчує музичну школу в Луцьку.

Друга спроба поступити на музичний відділ педагогічного училища була не лише вдалою, а й успішною. Відомий на Поділлі педагог В. Пенський, який був членом приймальної комісії, відмітив знання та здібності абітурієнта і взяв Олександра до свого класу баяна. Авторитет В. Пенського та його школа гри на баяні ставили перед учнем Ростовським

високі планки, які він успішно долав. Навчання в училищі було плідним і захоплюючим, адже вимогливі викладачі та міський колорит старовинного міста спонукали до старанного засвоєння знань, вмінь і навиків. Юнакові відкривалися нові грані музичної діяльності та майстерності гри на баяні. Неодноразово Олександр Якович із особливою теплотою і вдячністю згадував про вчителів, які заклали основи його музичних знань, шліфували професійні навички, проявляли людську турботу та доброту. Він наполегливо оволодівав сольфеджіо, розбирався в теоретичних вченнях і практичному музикуванні. Щоденні, багатогодинні заняття та концерти виробляли силу волі, гартували характер і спонукали до збагачення знаннями.

Життя в історичному Луцьку, легенди замку Любарта формували своєрідні манери культури та поведінки, наснажували на романтичні зустрічі. Тут вперше Олександр покохав дівчину Олену, яка полонила та ранила його серце. Чуттєвий у руках Олександра баян відображав музичними мелодіями всю гамму юнацьких переживань і вселяв надію. Музика, як любов, окриляла та підносила. Крім естетичних смаків на Волині у Олександра формуються, як слушно відмітив О. В. Забарний, «стійкі національні погляди: шанування українських традицій, українського слова, української пісні». Вшановували волиняни і «самобутні звичаї подолян, адже тут поєдналися три культури – українська, білоруська і польська. Від Олександрового села до Білорусії було лише сім кілометрів, а до кордону з Польщею двадцять. Хіба ж це відстань?» [3, с. 6]. Цю відстань образним словом передала Т. Д. Пінчук: «...у Хрипську було чути, як співають півні і в Білорусі, і в Польщі. По гриби, по ягоди ходили, не помічаючи кордонів» [6, с. 57]. Не знає меж культура та мистецтво, однак, їх національний колорит є скарбницею народу.

Шанування української культури Олександр Якович виявляв усюди: в навчанні, в сім'ї, на роботі та у «вищих інстанціях». Воно згодом стане основою його наукових здобутків і практичних рекомендацій. З повагою ставився він і до кращих зразків культури, мистецтва та освіти інших народів. Розроблені професором О. Я. Ростовським програми з музики для загальноосвітньої школи ґрунтуються на концепції музичного виховання школярів на основі української національної культури та педагогічній концепції Д. Б. Кабалевського. Вони увібрали традиції народної і досягнення сучасної педагогіки, передовий педагогічний досвід учителів. Згадую, як Олександр Якович ретельно та наполегливо розробляв анкети для вивчення та узагальнення досвіду вчителів музики міст України, затверджуючи їх в Міністерстві освіти. До експериментального опитування залучав учителів, аспірантів, студентів-практикантів. Обробка анкет давали практичний матеріал для вдосконалення методики викладання, майстерності навчання дітей слухати та чути музику.

У своїй основній праці О. Я. Ростовський написав: «Для того, щоб педагогічні впливи були доцільними, учителю слід враховувати, передусім,

індивідуальні відмінності дітей у ставленні до музики та мотивацію музичної діяльності. Для цього він повинен мати уявлення про загальний і музичний розвиток кожного учня, його життєвий і музичний досвід, рівень знань, умінь музичного сприймання тощо» [8, с. 278]. Автор проникливо зауважив: «Учитель повинен постійно ставити себе на місце учнів, дивитися на себе їхніми очима, прагнути до духовної близькості з ними, але не нав'язувати своїх поглядів, вражень, категоричних суджень і оцінок» [8, с. 280]. Такий підхід був притаманний і вчителям Олександра Яковича. При закінченні Луцького педучилища в 1965 році, вчитель по класу баяна В. Пенський порадив зразковому випускнику Олександру Ростовському, попри можливість навчатися в столичному Києві, продовжити навчання в Ніжині. Там, завдячуючи ректору інституту, кандидату філософських наук М. І. Поводу, – який мав «пристрасть – любов до музики», – вперше в Україні була запроваджена підготовка вчителів музики та співів. З 1956 року спеціалізація «музика та спів» існувала на філологічному факультеті, а в 1964 році був створений самостійний музично-педагогічний факультет [9, с. 302–303]. О. Я. Ростовський зробив свій вибір.

Ніжинський державний орден Трудового Червоного Прапора педагогічний інститут ім. М. В. Гоголя вразив абітурієнта з Волині своєю величчю та славною історією. Олександр Якович із честю захистив свої, здобуті в Луцьку, знання. «Вже на вступних іспитах юнак продемонстрував таке володіння інструментом, що не полишив байдужим чудового викладача, фронтовика-орденоносця, музиканта-віртуоза Костянтина Федотова. Саме він і взяв до себе в науку хлопця» [3, с. 6]. В подальшому їх стосунки переросли в міцну дружбу та спільну роботу по розвитку музично-педагогічного факультету. Костянтин Антонович був надзвичайно інтелігентною та турботливою людиною, передаючи свої знання та життєвий досвід молодим. Очолюючи деканат і кафедру, К. А. Федотов готував собі заміну зі старанної і відповідальної молоді, якій настирливо рекомендував займатися науковою роботою. Серед такої молоді був і О. Я. Ростовський. «Навчався Олександр наполегливо, багато працював і як інструменталіст-виконавець, і як педагог-дослідник. Саме за ці якості, а ще за стійке прагнення до нового, незвіданого, і залишили молодого викладача у Гоголівському виші» [3, с. 6].

Студентські роки були вщерть заповнені здобуттям нових знань і навиків. З шанобливістю і вдячністю згадував Олександр Якович своїх інститутських вчителів-наставників: декана факультету Ю. С. Москаленка, завідуючого кафедрою, баяніста К. А. Федотова, керівника академічної групи Л. І. Дзівот; майстерних викладачів-баяністів В. Д. Даньшина, М. М. Коваленка; полум'яних і спокійних М. Ф. Бровченко, А. П. Лашенка, подружжя М. К. і Н. А. Мельників, Л. М. Тевзадзе, В. П. Устименко та інших. Добрим словом відгукувався Олександр Якович про викладачів

загальноінститутських кафедр: О. Л. Богму, М. А. Лісевича, І. П. Костенка, Т. Д. Пінчук і інших. Вчився він із захопленням, викликаючи повагу та авторитет у викладачів і студентів. Разом із своїм нерозлучним баяном поживавлював студентські свята, концерти, вечірки, туристичні походи, агіткультбригади. Незамінним був у літніх таборах під час педагогічної практики. Яскраві враження залишали його сольні концерти, дуєт і тріо баяністів із Г. Величко, О. Нечитайло та А. Бондар. Дружба між ними та іншими збереглася надовго.

«Цілинна епопея» розгорталася при розповідях Олександра Яковича про поїздку в Казахстан на трудові звершення та певний заробіток. Бригада інститутських студентів розмістила над будиночком, – у якому проживали ціле літо 1967 року – вивіску «Ніжинське козацтво». Цей дух козацтва надихав на виснажливу працю під пекучим сонцем із коротким відпочинком. Збережені давні фотографії візуально свідчать про завзятість ніжинських бійців трудового фронту. А товариство, дружба та любов зміцнювали молодіжний запал. Студенти-будівельники були на всі руки майстри. Цікаво, що двоє цілинників у майбутньому стануть деканами – В. О. Аніщенко на фізико-математичному факультеті та О. Я. Ростовський на музично-педагогічному. Тоді ж, в степах Казахстану їм марилися рідні берези, ріки та квіти України. Саме з букетами квітів і зустрічала «цілинників» молодь інституту на пероні залізничного вокзалу Ніжина.

З новою енергією оволодівав Олександр програмовим матеріалом, занурювався в книги та освоював світи філософії, психології, теорії мистецької освіти, читав і конспектував джерельну базу та різноманітну літературу, шліфував гру на баяні. Він блискуче здавав сесії, виявляв наукові здібності та громадсько-корисну активність. Тому, до тогочасної ювілейної дати, 70-ліття революції 1917 р., Олександр був нагороджений іменною стипендією та поїздкою до нинішнього Пітера, тодішнього Ленінграду. Враження, як розповідав Олександр, були незабутні та стимулювали до розширення горизонтів пізнання культури та мистецтва світу. Маючи репутацію авторитетного студента та відмінно склавши державні іспити Олександр Якович був рекомендований на роботу в системі вищої освіти. 15.08.1969 року О. Я. Ростовський був зарахований викладачем кафедри музики та співів музично-педагогічного факультету Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя. Таким чином, він підтвердив нині відомий девіз засновників навчального закладу: «LABORE ET ZELO» – «Працею і старанням».

Армійська служба, яка розпочалася через три місяці у військовій частині «Десна» м. Чернігова надала Олександру Яковичу суворого досвіду: чіткості, дисциплінованості, відповідальності. Записи у військовому квитку засвідчують, що 28 грудня 1969 року він прийняв присягу та здобував військові навички і звання: курсант, рядовий, молодший сержант, сержант

(служба в запасі – сержанти, прапорщики). Водночас, О. Я. Ростовський очолював комсомольську організацію бійців, проводив інструкційні бесіди, роз'яснювальну та виховну роботу. Нагороджений був медаллю «За війську доблесть». Після звільнення в запас із січня 1971 р. продовжив роботу на посаді викладача Ніжинського інституту. Через 7 місяців доля звела нас разом. Для Олександра Яковича та мене, випускниці історичного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, розпочався новий етап у житті.

Нарис 3. Переплетення особистих і суспільних інтересів

Наша «доленосна» зустріч відбулася в інститутському гуртожитку, де в кімнатах першого поверху проживали викладачі. Олександр Якович жив у кімнаті разом з викладачами кафедри суспільних наук та кафедри психології. Нас, трьох випускниць Київського університету, поселили в кімнаті поруч. Напередодні навчального року ми вирішили зробити косметичний ремонт і побілити кімнату. В розпал гамірної побілки зайшов «сусід» і почав над нами кепкувати, що ми не так тримаємо щітки, розляпуємо крейду, помітні мазки на стелі тощо. Знайомлячись і дотепно жартуючи, О. Я. Ростовський надав нам допомогу в пересуванні стола, на якому стояв стілець, а на ньому відро з крейдою та почергові «панянки» – Ольга Малиновська, Валентина Розвадовська. Взаємні обміни «компліментами» гострих на язик і душевних сусідів завершився чаюванням і приятелюванням. Разом із іншими «молодими спеціалістами» ми знайомилися з колоритом Ніжина, спільно відвідували кінотеатр, ділилися враженнями та планами.

Початок навчального року приніс багато завдань, запитань і розширення діапазону інтересів. Олександр Якович, маючи певний досвід, охоче консультував нас. А наша історична, чи «істерична» освіта, як він іронізував, потрібна була йому для написання наукового реферату для здачі іспитів кандидатського мінімуму. Кожна наукова робота, чи то з музики, чи з хімії, чи з математики потребувала обов'язкового посилання на твори класиків марксизму-ленінізму. Такою у радянські часи була «методологія». Згадую збірник, який принесла для теми реферату О. Я. Ростовського – «Маркс, Енгельс, Ленін про культуру та мистецтво». Там, у вибраних працях авторів, нами і була знайдена методологічна основа наукового обґрунтування його проблеми. Товариські відносини переростали в симпатію і дружбу. Попередні, студентські романтичні стосунки, які були в кожного з нас, виявилися «ілюзорними» та зазнали розриву. Олександр Якович підкорював мене своєю життєвою мудрістю, передбачливістю та благородністю.

Безумовно, нашим взаєминам, сприяло «раціональне мислення» – перспектива отримання квартири. Тимчасове проживання в гуртожитку з побутовими негараздами розтягувалося подекуди надовго, черги на отримання квартири були великі, пільги надавалися сімейним тощо.

Враховуючи наближення ювілею, 150-ліття Ніжинської вищої школи, ректорат інституту звернувся до органів державної та партійної влади з пропозиціями щодо розширення матеріальної бази інституту, зокрема, нового навчального корпусу, їдальні та квартир для викладачів. Пропозиції були прийняті. Чернігівський облвиконком фінансував будівництво будинку для викладачів. Утішні новини вселяли віру. О. Я. Ростовський, після одного з інститутських концертів, де я танцювала на сцені Гоголівського залу «Чардаш», рішуче повів мене до загсу подавати заяву. Згоду на одруження він вже мав. Хіба ж відмовиш такому вродливому, розумному та надійному хлопцеві?

За народними традиціями відбулося у нас сватання та заручини в м. Черняхів на Житомирщині, де жили мої батьки. Якщо жениху відмовляють, то вручають гарбуза, якщо дають згоду – то вручають хустку. Олександр Якович отримав на тарілці велику квітчасту хустину (носили її я, донечки Юлія та Ірина). Жених, із притаманним йому добрим гумором, запитував мене: «а чому наречена не колупає пічку?» Відомо, що при сватанні дівчина мала бути покірною та колупати глиняну пічку. О. Я. Ростовський був досить добре обізнаний у звичаях. На Волині, в м. Шацьк, де численна рідня зібралася та організувала нам розкішне весілля, ми запрошували гостей традиційними словами: «Батько і мати просили, і ми запрошуємо прийти на наше весілля». Одруження в січні 1972 року запам'яталося не лише весільною процедурою. Вражало сяйво засніжених полів, скрипуча від морозу хода, сосновий ліс і вірний друг Олександра Яковича – Мухтар. Великий, розумний собака сам прибув із Хрипська до Шацька, заскочивши в рейсовий автобус. Він радісно супроводжував нас по зимовому лісу, ніяковів від наших обіймів і захоплював до веселощів. Собаки та коти були постійними супутниками сімейного життя всіх Ростовських.

У Ніжині наші кафедральні колеги вітали молоде подружжя Ростовських і зичили нам зростання та діточок. Облаштувавши по-сімейному кімнату в гуртожитку, ми розпочали працювати над зростанням: науковим, професійним і родинним. Переписування з батьками, сестрами, телефонні дзвінки з ними, які ми здійснювали із кабін переговорного пункту на пошті, хоч і розтягувалися в часі, але приносили відчуття кровного зв'язку. Олександр Якович з радістю та бережним ставленням до мене очікував появу нашого первістка. Постійно приносив квіти та продукти, здійснював зі мною прогулянки, контролював дотримання рекомендацій, придбав цінні книги для молодих батьків. Книг було багато, як з різних галузей гуманітарних знань, так і з художньої літератури, яку Олександр Якович любив читати. Разом ми готувалися до складання іспитів кандидатського мінімуму з філософії та спеціальності. Олександр Якович був прикріплений до Київського Науково-дослідного інституту педагогіки, я до своєї Альма-матері.

З вдячністю згадую, як турботливий чоловік враховував стан дружини «при надії» і сприяв мені у вивільненні часу для підготовки до іспитів. Олександр Якович сам захоплено читав, грав на баяні, брав на себе господарські функції, налагоджував побутові умови, власноруч, лобзиком змайстрував чудову картотеку. Для цього він продумав і придбав на базарі всі необхідні матеріали та з великим задоволенням випилював і складав ящички. Картотека стала окрасою нашої гуртожитської кімнати, опісля квартир, постійно наповнювалася картками з наукової літератури. Нині її, як діючу реліквію, зберігає сім'я сина Богдана. Внуки Олександра Яковича використовують її для своїх потреб і в пам'ять про дідуся Сашу. Тоді ж, на початку зростання, О. Я. Ростовський довів свою майстерність, здатність творити власними руками та розумом. І так було протягом всього життя: власноруч зроблений гамак; сплетена рибацька сітка; полиці та панелі; оббивка деревом балконів і різні ремонтні роботи. Він дбав про сім'ю, родину та свою студентську групу.

Олександр Якович був відповідальним керівником (куратором) академічної групи студентів музично-педагогічного факультету. З 1970 по 1974 рік він досить часто проводив із студентами різноманітні заходи, бесіди та індивідуальні розмови. Пам'ятаю, як актив групи приходив до нас у гості на «голубці». Група була особлива та потужна. Із 25 її осіб членами партії були 7. 70 % її складу були не лише ровесниками О. Я. Ростовського, а й закінчили педагогічні та музичні училища. Серед них відомі нині в Ніжині, Україні та за її межами – С. О. Голуб, Л. В. Давиденко, Л. І. Капустіна, В. М. Курсон, П. В. Протас, С. М. Родін та інші. 4 осіб були залишені на роботі в інституті, з них троє були деканами факультету – С. О. Голуб, В. М. Курсон, С. М. Родін. Зокрема, О. С. Голуб, Лауреат премії Національної всеукраїнської музичної спілки, директор Ніжинської дитячої музичної школи та незмінний керівник зразкового хору «Сяйво» згадує: «По дружньому, з душевною добротою та далекоглядністю Олександр Якович давав нам поради, вдало направляв нас у навчальне русло, допомагав вирішувати особисті проблеми». На довгі роки збереглися ці дружні, професійні зв'язки, які поєднували теорію та практику музичної освіти, були окрасою людських відносин.

Повага до власної родини виявлялася в О. Я. Ростовського в турботі за батьків, сестер, брата Анатолія, який вступив до Ніжинського профтехучилища. З Ніжина ми проводжали його в армію на далеку Кубу, а після повернення став повноправним членом сім'ї, працював токарем на заводі «Прогрес». Гостювала в нас і сестра Женя, яка була студенткою Київського педагогічного інституту. Згадую, як Олександр Якович допомагав їй книгами з педагогіки та біології, як одночасно мені та сестрі подарував модні тоді картаті спідниці та шерстяні кофтини, щоб святкувати разом Новий рік. А першу нашу яскраву літню відпустку провели в його сестер

Ніни, Ліди та Наді на Волині. Олександр Якович віз туди також важкий, наповнений своїми книгами портфель. Незабутніми залишилися враження від красот: чистих озер і зелених лісів; полів із золотим житом і синіми волошками та червоними маками; гостинністю щирої веселої родини та юшкою на березі озера Світязь; легендарною рибою вугор; поїздкою до батьків у Хрипськ на підводі, запряженій кобилою Мухою; зустріччю з Мухтаром, який здалеку нісся нам в обійми.

Родина Ростовських збільшилася з народженням у вересні 1972 р. донечки Юлії, яка з'явилася на світ у Черняхіві на Житомирщині, де нами опікувалися мої батьки. Досить часто Олександр Якович згадував про «курйозний» момент. Він не прочитав надіслану йому в Ніжин телеграму-привітання про народження дитинки, бо був із студентами на збиранні яблук у селі Вертіївка. За радянською традицією, викладачі та студенти у вересні місяці мали допомагати колгоспам у зборі врожаю. Із села, на вихідні, одразу поїхав у гості. Про народження доньки та наше перебування в лікарні не знав. І тому чекав мого приходу, ведучи «світські» розмови. Батьки ж подумали, що він засмучений появою дочки, а не сина, як продовжувача роду. Врешті на питання: «де ж це Оля так пізно ходить?» батьки полегшено зітхнули та повідомили про радісну подію. На світанку новоявлений татусь був «на оглядинах» і згодом забирав нас додому. Протягом року Олександр Якович приїздив до нас, радів зростанню первістки та піклувався про наш переїзд до Ніжина.

О. Я. Ростовський, як батько, старанно реалізовував своє призначення. Проживання з донькою Юленькою в гуртожитку супроводжувалося новою гаммою почуттів і подій, які Олександр Якович фіксував придбаним фотоапаратом. Його тішили доньчині перші кроки, допитливість, погляд виразних очей, прояви характеру та граціозні рухи. Цікавим, але довгим був процес виготовлення чорно-білих фотографій, якому Олександр Якович виділяв час, але не завжди був задоволений результатом. Він завжди хотів, як краще. Приємні турботи викликало отримання квартири поблизу інституту та її облаштування, розвиток дитини та догляд за нею. Занепокоєння викликали хвороби Юлі із-за відвідування садочка. Залишаючи її дома, ми почергово, передаючи ключ з рук в руки бігали на заняття. Іноді доводилося просити студентів побути з нею. Водночас, існувала потреба подальшого навчання, складання іспитів і вступу до аспірантури. Все це спонукало Олександра Яковича та мене забрати до нас батьків із волинського села. Взаємодопомога була очевидною.

Сімейство Ростовських поповнилося не лише батьками Олександра Яковича, а й новою «надією». Народження донечки Іри в січні 1975 року було особливим, одухотвореним і принесло нові переживання та радість. Олександр Якович часто згадував свій перший до нас візит у пологовий будинок. З букетом троянд він повертався до Ніжина із Києва, де був у

справах аспірантури. Йдучи по засніженій кучугурами вулиці, не помітив, як із сумки випали троянди. Ніяковів, розповідаючи про цю прикрість. Проте, коли забирав нас додому, то найняв рейсовий автобус, оскільки на дорогах були замети. Жартували, «щоб не випали, як квіти, Ірочка з Олею». Піклування, реальна допомога та втіха зростаючими дітьми були для Олександра Яковича життєвим тонусом. Він дбав про всіх, хто його оточував, намагався допомогти та зарадити, усвідомлював свою чоловічу відповідальність за сім'ю і професійну роботу. О. Я. Ростовський успішно здав іспити та був зарахований восени 1975 року до аспірантури в Науково-дослідному інституті педагогіки УРСР.

Спогади про роки навчання Олександра Яковича в аспірантурі по спеціальності «теорія і історія педагогіки» наповнені калейдоскопом різноманітних подій, людей і вражень. Він розповідав про доброзичливу атмосферу в колективі вченої інтелігенції, дружнє спілкування та цінні поради з боку наукового керівника Л. О. Хлебнікової, захоплювався всебічною ерудицією Т. І. Цвелих, Г. М. Падалки та інших членів відділу. При обранні та затвердженні теми кандидатського дослідження були враховані його особисті наукові інтереси – «героїчна музика» та порада наукового керівника – «естетичне виховання». З глибокою пошаною ставився Олександр Якович до керівництва науково-дослідного закладу за їх сприяння «возз'єднанню сім'ї Ростовських». Оскільки, через рік я стала аспіранткою Київського університету ім. Т. Г. Шевченко, то наше проживання в Києві в різних гуртожитках ускладнювало ситуацію. «Ходіння по кабінетах» ректорів із проханням обміняти наші кімнати на одну сімейну зазнавало невдачі. Реально нам допомогли в Науково-дослідному інституті педагогіки, виявивши чуйність і доброзичливість.

«Практична педагогіка» здійснювалася, коли ми проводили вихідні зі своїми дітьми в Ніжині. Олександр Якович встигав всіх наділити увагою та любов'ю, бавився з дітьми, які любили слухати його чарівні казки та дивитися через проектор фільми. Особливим був відпочинок в інститутському таборі «Лісове озеро» в Ядутах і на озері Світязь у Шацьку. Однак, і там Олександр Якович не розслаблявся. Працював напружено, щоб вкластися в терміни. Згадувала В. Г. Потороча, «наш командир» Ядутського табору, опісля «бойовий заступник» декана музпеду: «на весь ліс було чути клацання друкарської машинки Ростовського». В Ядутах вдало поєднувалася робота та дозвілля. Рання рибалка, запливи на човні з милозвучними піснями дітей, рибацька юшка, вечірні багаття, концерти дітей та баяна О. Я. Ростовського. Збереглися фотографії: Юля танцює «Чунга-Чанга» під музичний супровід папи, а Іра «рулить» на човні та катамарані. Літні відпустки з дітьми давали новий заряд творчої енергії.

Написання дисертації та підготовка до захисту в Олександра Яковича були чітко розплановані. Технічно допомагала йому друкарська машинка,

яку придбав у викладача музпеду Л. А. Гарбера. Завдяки їй економився час, оскільки для друкування власних рукописних текстів і пошуків платних машиністок він витрачався, ще й доводилося виправляти граматичні та технічні помилки. Фінансові обмеження (аспірантська стипендія та пенсія батьків) змушували О. Я. Ростовського їздити влітку на «заробітки». Згадую, як після отримання коштів за збір яблук він розподіляв їх між усіма членами сім'ї та родини. Зворотньою була і підтримка родини. В листопаді 1978 року, в день захисту Олександром Яковичем кандидатської дисертації в Київський Науково-дослідний інститут педагогіки приїхали сестри-вчителі з Волині та Київщини, щоб розділити радість і підтримати брата. Донині вони пам'ятають світил Вченої ради, зокрема, опонентів дисертанта, доктора філософських наук, професора В. А. Кудіна, кандидата педагогічних наук, доцента Г. М. Падалку. Наукові контакти з відомими в Україні вченими сприяли подальшому розвитку освітнього процесу.

У «Трудовій книжці» О. Я. Ростовського в графі «відомості про роботу» містяться скупі та чіткі фіксації кар'єрного (службового) та наукового росту викладача після закінчення терміну навчання в аспірантурі. На їх основі можемо побачити не лише особисте зростання, а й зміни в назві кафедр і факультету, викликаних розширенням діапазону наукових знань і потребою підготовки спеціалістів. Якщо з лютого 1979 року до серпня 1982 року Олександр Якович очолював кафедру музики і співів, то з серпня 1982 р. – кафедру теорії музики, з травня 1984 р. – кафедру теорії, історії музики, з листопада 1986 р. – кафедру теорії, історії музики та гри на музичних інструментах, з червня 1991 р. – кафедру музичного виховання, з листопада 1998 р. – кафедру музичної педагогіки. Надалі, з грудня 2004 р. назва – кафедра музичної педагогіки та хореографії. 7 разів мінялася назва кафедри. Кожного разу Олександр Яковичу потрібно було обґрунтувати її доцільність, розробляти нові програми та навчальні плани.

Одночасно, в «Трудовій книжці» відображені в роках щаблі зростання науково-посадового потенціалу О. Я. Ростовського після закінчення аспірантури. Згідно рішень колегії ВАК СРСР, опісля, – в умовах незалежності України, – рішень спеціалізованої вченої ради Інституту педагогіки АПН України, атестаційної колегії України та Ради Ніжинського педагогічного інституту, Олександр Якович мав наступні наукові та посадові звання: викладач – жовтень 1978 р.; кандидат педагогічних наук – квітень 1979 р.; старший викладач – травень 1979 р.; в. о. доцента – грудень 1980 р.; доцент – серпень 1982 р.; старший науковий співробітник – вересень 1988 р.; професор – січень 1993 р.; доктор наук – лютий 1994 р. Двічі призначався деканом музично-педагогічного факультету: лютий 1985 – листопад 1986 рр.; лютий 1996 – грудень 2006 рр. Зокрема, з грудня 2004 р. – факультету культури та мистецтв. За цими формальними показниками стояла потужна розумова праця, мобілізація життєвого потенціалу, людська витримка,

підкування про зростання колективу та перспективи розвитку музичної освіти.

«А скільки за усім тим стояло недоспаних ночей, роздумів, планів, невдач, хвилювань, висновків і перемог? ...Така доля вченого» [6, с. 59]. Дійсно, це самопожертвування. Проте, добровільне й усвідомлене – «якщо не я, то хто?». На пропозиції відпочити, зміцнити здоров'я, відповідав: «У мене нема часу» та «Я сам собі режисер». О. Я. Ростовський докладав значні зусилля на всіх освітніх рівнях, щоб музичну освіту заснувати на засадах безперервного зв'язку початкової, середньої і вищої школи. Він розумів, що ключовим напрямком роботи у цій системі була підготовка вчительських кадрів. Олександр Якович ніколи не хизувався своїми знаннями, регаліями й житейськими набутками. Маючи низку невідкладних завдань, вмів визначати першочергові, вчив вирішувати проблеми «по мірі їх надходжень». Його освітянське Credo не зазнавало ніяких коливань в залежності від політичної кон'юнктури. Однак, Олександр Якович тонко вловлював пульс суспільного-політичного та освітнього життя, щоб за будь-яких обставин сіяти «розумне, добре, вічне».

Педагогічна робота викладача була для О. Я. Ростовського надважливою. З повагою і турботою він ставився до студентів. Ретельно готувався до лекцій і практичних занять, підбирав цікаві та повчальні матеріали. Читав він курси: «Методика викладання музики в загальноосвітній школі», спецкурс «Педагогічні основи формування музичного сприймання школярів» і магістерські курси «Теорія та історія музичної педагогіки», «Методологічний аналіз проблем музичної педагогіки в системі вищої школи», «Історія західноєвропейської музичної педагогіки» та інші. Олександр Якович майстерно поєднував теорію з практикою музичної освіти, наводив конкретні життєві приклади з роботи вчителів. Мені вдалося побувати на його лекціях і переконатися в науковій та доступній манері викладання, живому спілкуванні зі студентами, доброзичливому та водночас вимогливому до них відношенні.

Пам'ятаю, як О. Я. Ростовський запровадив на факультеті «реформу»: знання мали оцінюватися на «відмінно», «добре» і «незадовільно». Вважав, що майбутній вчитель музики не може мати посередніх знань. Звичайно, що це викликало спротив не лише у студентів, а й у ректораті інституту, адже страждав % успішності. Боротьба із «сірістю» зазнала поразки. Однак, коли О. Я. Ростовський повертався із педагогічної практики студентів у школі, то із захопленням розповідав, як його «двієчники» з теорії музики проводили прекрасні уроки музики в школі. Ці та інші конкретні приклади давали Олександру Яковичу практичний матеріал для наукових узагальнень і методичних рекомендацій. Він вмів вчитися та вчити інших. Його однокурсниця Людмила Зірка (пізніше колега – Л. І. Пащенко) згадує, що коли вони були студентами, то на семінарах із складних предметів –

«поліфонія», «політекономія», «науковий комунізм» тощо – покладалися на ретельні відповіді Саші Ростовського. Вже тоді однокурсники називали його «професором». І на іспити першим відправляли, бо він непримиримо ставився до «шпаргалок», сам відповідав повно та переконливо, тому «за його спиною було надійно». Дійсно, він у всьому був надійним.

О. Я. Ростовський був гарним сім'янином і другом. Попри зайнятість науковими та службовими справами, він постійно турбувався за навчання та розвиток дітей, враховував їх наміри та бажання, приймав продумані рішення. Тішився логікою 5-літньої Іри. Навіть студентам розповідав, як приклад дитячої творчості, такий випадок. Йдучи з донькою, яка була в шубці, на її слова «папа, мені жалко» запитав: «доню, кого тобі жалко?». Після паузи відповідь: «не те жалко, що хтось помел, а те жалко, що дуже тепло». Красномовною була і така фраза: «не та клиса, що миша, а та клиса, коли дощ іде». Майже за К. Чуковським, але то були знахідки рідної дитини. Обидві доньки закінчили музичну школу з її натхненням директором С. О. Голубом. Опісля, старша донька Юлія вчилася в Ніжинському культ-освітньому училищі на спеціальності «хореографія». Директором училища був заповзятий С. М. Родін, якому Олександр Якович радиб зайнятися науковим дослідженням, але практична діяльність виявилася пріоритетнішою. Відомими в Ніжині практиками-мистецтвознавцями стали С. О. Голуб, В. М. Курсон і інші.

Коло друзів О. Я. Ростовського складали його учителі, однокурсники та учні. Підтримував Олександр Якович дружні контакти з моїми колегами-істориками та інститутськими приятелями. Міцна чоловіча дружба та взаємоповага була все життя між ним і К. А. Федотовим, С. О. Голубом і багатьма іншими, які вирішували спільні робочі проблеми та проводили рідкі дозвілля. Зокрема, Костянтин Антонович Федотов, будучи затятим рибалкою, залучив Олександра Яковича до ранкових виїздів на природу, де відбувалося спілкування на березі річки, у човні з вудочками в руках, за запашною юшкою. Додому чоловік завжди повертався з трофеями, якщо навіть у нього «не клювало» – краснопірками, окунями, щуками. Щукам надавалася особлива перевага. З деякими друзями Олександра Яковича зустрічалися сім'ями, гостювали щиро та весело. Надалі, розширення родинного кола, нагромадження всіляких потреб змінили вектори спілкування та не замінили дружніх контактів.

Сімейною радістю стало народження сина Богдана в серпні 1981 року. Його поява та зростання принесли нові захоплення, турботи та наснагу. Олександр Якович не лише опікувався, а і сам занурювався в світ дитини. Разом складали конструктори, запускали літаки та розбивали люстри, гуркотіли машинками, подорожували на велосипедах Ніжином і веслували на човні річками, читали книги та музикували. Навчання та дорослішання трьох дітей, розширення сфери їх потреб, бажань і інтересів посилювали

батьківську відповідальність. Водночас, безупинна наукова робота, постійна підготовка до занять в інституті, зростання обов'язків викладацької інтелігенції, її соціальної активності вимагали напруження розумових і фізичних сил. О. Я. Ростовський вдало і розсудливо вмів поєднувати сімейно-родинні цінності з науковою, викладацькою діяльністю та причетністю до суспільних змін. Вдячна йому за розуміння та підтримку моїх материнських, жіночих, професійних і громадських доручень та захоплень. 1991 рік започаткував новий вимір українських реалій, намірів і здобутків.

Натхненно та наполегливо працював Олександр Якович над докторською дисертацією, основний зміст якої відображений в численних публікаціях. Ще до захисту дисертації ним було написано та видано 5 навчально-методичних посібників, 6 шкільних програм, 14 статей в наукових збірниках і журналах тощо. Музичній освіті відводилося одне із чільних місць в духовному розвитку людини. О. Я. Ростовський стверджував: «Музика є одним із наймогутніших засобів виховання, що надає естетичного забарвлення всьому духовному життю людини. Якщо змістовність духовної культури становлять естетичні, моральні та світоглядні цінності суспільства, то музика є інтонаційним способом вираження цих цінностей. Створюючи хвилюючий образ світу й людини, розкриваючи психологічне багатство особистості, організовуючи духовне спілкування між людьми і поколіннями, музика стає незмінним засобом творчого збагачення естетичного досвіду людства, його актуалізації і впливу на підростаюче покоління» [7, с. 1].

Робота над дисертаційним дослідженням тривала 16 років, протягом 1976 – 1992 років, а захист відбувся в 1994 році. Апробація результатів дослідження відбувалася на міжнародних, всесоюзних, республіканських і інших науково-практичних зібраннях. Згадую, як Олександр Якович ділився позитивними враженнями від наукових відряджень до Казані, Баку, Алма-Ати, Могильова, Москви та міст України. Він був одержимий науковою роботою, але вмів вчасно переключатися на інші сфери людського буття. Однак, вивчення різноманітної літератури, публікації статей в науково-методичних збірниках і журналах, опрацювання анкетного опитування вчителів були невід'ємною частиною його життя. Для написання дисертації О. Я. Ростовський використав понад 417 одиниць основної літератури та тисячі оброблених експериментальних анкет. Успішний захист докторської дисертації та схвальні відгуки опонентів, – академіка АПН України, доктора філософських наук І. А. Зязюна, докторів педагогічних наук, професорів Л. Г. Коваль та Г. М. Падалки, – стали «Вінцем творчого пошуку» та подальших практичних дій.

Поступово до «вінця» ставали і наші діти, які закінчивши школу та здобувши вищу педагогічну освіту, вийшли на шлях самостійного розвитку. Заміжжя та одруження дітей, створення нових «сімейних вогнищ» і родин були важливими подіями в нашому житті. Нагородою дідусяві

О. Я. Ростовському була поява 5 чудових внуків. Радістю та щастям світилися очі, коли він брав на руки, пізніше – за руки, малят. Його педагогічний хист і мудрість були неперевершені. Авторитет дідуса Саші та його міркування були важливі та повчальні. Найстарший внук Максим якось сказав: «розважлива та спокійна бесіда дідуса про мої помилки діставала до глибин свідомості і викликала сором більше, ніж голосна критика». Нині ми пишаємося Максимом, який має вищу педагогічну освіту та військовий досвід. Внук Кирило, студент Києво-Могилянської академії, успадкував від дідуса потяг до науки та розважливості і витримку. Ще троє внуків – Артем, Аріна, Анна – зростають, виявляючи схильність до пізнання оточуючого світу, розвитку інтелекту та власних уподобань. Незмінну шанобливість і любов до Олександра Яковича засвідчують наші невісточка Оля та зяті, його рідні по крові та споріднені по духу.

За 44 роки сімейного життя, яке нерозривно було пов'язане з викладацькою роботою в педагогічному інституті, потребою постійного наукового росту та процесами в суспільно-політичному житті, Олександр Якович проявив найкращі людські якості характеру. «Пора подумати про душу» казав він мені з іронією, коли збираючись на роботу, чи «вихід в люди» я чепурилася. Однак, завжди міг прискіпливо оцінити і зовнішній вигляд, і внутрішній стан, зробити комплімент, або покепкувати над макіяжем. Приваблював його в усьому класичний стиль і поміркованість. Сам був невибагливий, хоч і дотримувався етикету. Олександр Якович володів внутрішньою чутливістю та зовнішнім спокоєм, витримкою, вмінням переконувати та водночас, прислуховуватися до «конструктивної критики». В скорботні дні, коли гіркота від хвороб і втрати батьків виснажувала сили, вмів підставити плече та втішити, нагадати про закони людського життя. Виявляв турботу про всю велику родину, нехтуючи власним самопочуттям, маючи терплячість і терпимість. Сам мужньо переніс дві складні операції та реабілітаційний період. Не втрачаючи гумору та оптимізму, на питання про самопочуття, відповідав: «не дочекаєтесь!»

«Світ ловив мене, але не піймав!» – повторював наприкінці свого життя Олександр Якович, і не тому, що був нагороджений медаллю «Григорій Сковорода». Він поділяв не лише глибинний сенс філософських ідей, а й просвітительську діяльність Григорія Сковороди. Відомо, що Григорій Савич володів неабиякими музичними здібностями та грав на різних музичних інструментах. Пригадую, як Олександр Якович на початку своєї діяльності декана створив камерну концертну аудиторію, на стінах якої були розміщені стенди з історії розвитку музичного мистецтва, його інструментів. Логічним втіленням цього був подальший розвиток оркестру народних інструментів музично-педагогічного факультету, зокрема, під керівництвом М. К. Мельника. Нині ж на факультеті культури та мистецтв відомий своєю славою і віртуозністю оркестр народних інструментів під керівництвом

диригента та композитора, народного артиста України, професора М. О. Шумського. Професор О. Я. Ростовський поділяв і філософсько-педагогічні погляди Г. С. Сковороди, зокрема: про виховання нової людини через самопізнання, доступне їй за допомогою розуму і внутрішнього чуття; та «сродну працю», яка враховує природні нахили людини та забезпечує самоствердження особистості. Олександр Якович завжди жартівливо нагадував – «робіть що-небудь».

Незважаючи на послаблення здоров'я, О. Я. Ростовський намагався завершити свої поточні робочі справи, розробляв плани та визначав завдання колективу на майбутнє. Щиро дякував колективу та «дівчатам з деканату», – як він з повагою та любов'ю називав Л. В. Гусейнову та О. В. Коваль, – за розуміння та підтримку, вірив у наукову перспективу Ю. Ф. Дворника, М. А. Михаськової та інших, радів захисту дисертації О. В. Пархоменка, цікавився факультетськими новинами. Постійно очікував дзвінків і приходу наших дітей, які вселяли оптимізм і силу духу, опирався на незламність свого характеру та допомогу близьких людей і Бога...

7 десятиліть відвела доля земному життю Олександра Яковича. Однак, християнська віра запевняє, що у Бога всі живі. О. Я. Ростовський продовжує жити в своїх онуках, дітях, у пам'яті близьких і рідних, тих людей, які його знали, якими він опікувався і супроводжував своїми знаннями та порадами. Життєва школа О. Я. Ростовського втілюється своїми уроками працьовитості, добра, любові та мудрості в діях нинішнього та майбутніх поколінь освітян, мистецтвознавців, інтелігентів і патріотів-гуманістів.

Олександр Забарний,

кандидат педагогічних наук, доцент,
декан філологічного факультету (2004–2018 рр.),
заслужений працівник Ніжинського державного
університету імені Миколи Гоголя.

ТРИ ЕТЮДИ ПРО ВЧЕНОГО

Цими сонячними весняними днями мав би зустріти свою вісімдесяту весну відомий в Україні педагог, вчений, методист, завідувач кафедри музичної педагогіки та хореографії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, доктор педагогічних наук, професор Олександр Якович Ростовський.

Уроджене відчуття краси, відтворене у звуках, проявилось в Олександра Яковича ще з дитинства. З отого мальовничого куточка батьківщини, яке так часто бачиться у снах уже в зрілі роки.

Етюд I. Музикант

Народився Олександр Ростовський 15 березня 1946 року в селі Чупира Білоцерківського району Київської області. Неповторна природа рідного краю, одвічні хліборобські традиції, щирість і порядність людей праці, з якими з дитинства доводилося спілкуватися, і заклали в хлопця отой мистецький і етичний підмурівок, який згодом став основою людського характеру. Юнак умів ставити перед собою завдання і знаходити шляхи їх реалізації. А ще він до безтями був закоханий у музику і народну пісню. Ця любов передалася хлопцеві від батьків-педагогів, які вчили і своїх, і чужих дітей шані до освіти та мистецтва. Отримавши педагогічну освіту, батьки – Яків Андрійович та Ганна Петрівна – за розподілом переїхали на Волинь, де родина оселилася в селі Хрипське. Тут батько очолив місцеву школу, а мама працювала вчителькою. Направляти молодих учителів у Західні, щойно приєднані регіони України – такою була підступна політика компартії. Саме молодь мала утверджувати соціалістичні ідеї серед національно свідомого населення Західної України. Нерідко це закінчувалося для учителів трагічно, адже продовжувала ще свою боротьбу УПА. Проте родину Ростовських не зачіпали. Батьки працювали чесно, сумлінно, вчили дітей шанувати

національні традиції, українське слово, українську пісню. Сім'я була багатодітною: двоє синів і чотири доньки. Олександр був найстаршим, отож піклування про молодших увійшло до його обов'язків з дитинства. Неповторна краса Поділля, яку так майстерно описала Леся Українка у своїх поезіях, безперечно вплинула на формування естетичних смаків юнака. А ще самобутні звичаї подолян, адже тут поєдналися три культури — українська, білоруська і польська. Від Олександрового села до Білорусі було лише сім кілометрів, а до кордону з Польщею двадцять. Хіба ж це відстань?

Переживши страшну війну й розруху, голод і сталінські табори, український народ стужився за піснею. Ось чому вона так дзвінко зазвучала у повоєнні роки. Молоде покоління, яке не знало війни, але виховувалося батьками-фронтовиками, що вчили їх сміливості, нескореності, справедливості, прагнуло нового життя, у якому в достатку було б щастя і пісень. Олександр музичну науку опановував самотужки, граючи спочатку на старій шкільній гармошці, а згодом на новенькому баяні-акордеоні «Weltmeister», який, попри усі нестатки сім'ї, батько придбав для здібного юнака у Бресті. Так почався Олександрів шлях спочатку до шкільної самодіяльності, а згодом і до професійної музичної освіти.

Захоплення музикою привело обдарованого юнака до Луцького педагогічного училища. Саме тут, навчаючись на музичному відділі у відомого на Поділлі педагога В. Пенського, відшліфовував Олександр Ростовський свої професійні навички.

У 1965 році, закінчивши з відзнакою училище, Олександр Якович приїздить до Ніжина і вступає до музично-педагогічного факультету Ніжинського державного ордена Трудового Червоного Прапора педагогічного інституту імені М. В. Гоголя. Вже на вступних іспитах юнак продемонстрував таке володіння інструментом, що не полишив байдужим чудового викладача, фронтовика-орденоносця, музиканта-віртуоза Костянтина Федотова. Саме він і взяв до себе в науку хлопця. Навчався Олександр наполегливо, багато працював і як інструменталіст-виконавець, і як педагог-дослідник. Саме за ці якості, а ще за стійке прагнення до нового, незвіданого, і залишили молодого викладача у Гоголівському виші.

Етюд II. Вчений

Так у 1969 році розпочався педагогічний шлях Олександра Ростовського у Ніжинській вищій школі. Шлях входження у нові горизонти науки і мистецтва. Він не був прямим і рівним. Було всього: й огульні наклепи та підозри, і заздрощі та намовляння. Але хорошого було значно більше, бо поряд працювали чудові наставники та колеги. А щонайголовніше — це шлях чесної і порядної людини. З 1969 до 1975 року Олександр Якович працює викладачем вузу, потім навчається в аспірантурі Науково-дослідного

інституту педагогіки Академії наук УРСР. У 1979 році захищає кандидатську дисертацію на тему: «Естетичне виховання підлітків засобами героїчної музики». Згодьтесь, дана тема не втратила своєї актуальності і до сьогодні. З 1979 до 1980 року Олександр Якович працював на посаді старшого викладача кафедри, а з 1980 до 1993 року – на посаді доцента кафедри музики. З 1979 до 2001 року він очолював названу кафедру.

У 1994 році О. Ростовський захищає дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора педагогічних наук за темою: «Педагогічні основи керування процесом музичного сприймання школярів». А у 1996 році Олександра Яковича обирають деканом музично-педагогічного факультету, а з 2004 до 2006 року – деканом факультету культури і мистецтв.

Олександр Якович Ростовський – знаний в Україні вчений-педагог, один із фундаторів сучасної музичної педагогіки. Він автор більше як десяти науково-методичних посібників, більше 150 наукових досліджень, які опубліковані у фахових виданнях України та зарубіжжя. Отримали хороші відгуки та користуються попитом у вчителів-практиків такі монографії та посібники вченого: «Педагогіка музичного сприймання» (К., 1997), «Методика викладання музики у початковій школі» (Тернопіль, 2000, 2001), «Методика викладання музики в основній школі» (Тернопіль, 2000, 2001), «Лекції з історії західноєвропейської музичної педагогіки» (Ніжин, 2004) та інші.

У наукових працях вченого дістали розкриття головні напрямки розвитку європейської музичної педагогіки від античності до сьогодення; закономірності, принципи і методи формування музичного сприймання школярів; теоретико-методологічні основи керування цим процесом; методичні засади музичного виховання учнів на основі української національної культури; шляхи вдосконалення змісту музичної освіти дітей. Особливий інтерес викликають праці, присвячені теоретико-методологічним аспектам професійної підготовки майбутніх учителів музики, розвитку їхніх творчих якостей.

Під керівництвом методиста О. Я. Ростовського розроблені і затверджені Міністерством освіти чинні в Україні навчальні програми з музики для загальноосвітніх навчальних закладів. Професор багато і плідно спілкується з учителями-практиками, виступає на конференціях і науково-практичних семінарах. У Олександра Яковича тонке і професійне відчуття часу. Він знає, яку музику має чути і засвоїти сучасне українське школярство, а тому його навчальні програми актуальні і переконливі у своїй методичній складовій.

Багато професор Ростовський виступає і як рецензент. Йому довелося працювати з багатьма талановитими людьми. Серед них: професори Дубравін В. В. та Лашенко А. П., заслужена артистка України М. Ф. Бровченко, заслужена артистка України Р. М. Борщ, заслужені діячі мистецтв України,

професори Л. Ю. Шумська та Л. В. Костенко, заслужені працівники культури України С. О. Голуб, М. М. Борщ, Н. Д. Даньшина, заслужені артисти України, доценти М. О. Шумський та В. Г. Дорохін, переможець Міжнародного конкурсу піаністів В. А. Розен. Скільки чудових фольклорних збірників і книг видав професор В. Дубравін, і більшість з них рецензував Олександр Якович.

Та найбільший здобуток професора О. Ростовського як науковця – його учні, його аспіранти. Наукова робота аспірантів кропітка і виснажлива, але вона стає справді радісною і творчою, коли спілкуєшся з таким науковим керівником, як Олександр Якович. Він уміє виокремити цікаву і перспективну тему дослідження, дати слушну пораду, заспокоїти, переорієнтувати і, врешті-решт, привести до успішного захисту дисертації. Під керівництвом професора О. Я. Ростовського здійснено вже 13 захистів кандидатських дисертацій. Створено авторську наукову школу, яка розробляє найактуальніші проблеми сучасної музичної освіти. На базі факультету діє наукова лабораторія музичної освіти, яку вже багато років очолює Олександр Якович. Пліч-о-пліч з наставником працюють його вихованці – кандидати педагогічних наук, доценти Лариса Гусейнова, Олена Коваль, Ольга Щербініна, Валентина Равенчук, Юрій Дворник, Олена Спіліоті та інші. Авторську методику професора О. Ростовського запроваджують його вихованці у Чернігівському, Хмельницькому, Глухівському педагогічних університетах. Добре відома вона і столичним вишам.

За свою подвижницьку наукову працю професор О. Ростовський неодноразово нагороджувався Почесними грамотами та відзнаками Міністерства освіти і науки України. Він Відмінник освіти України (1990), має почесну відзнаку МОН України «За наукові досягнення» (2006). Олександр Якович – заслужений працівник Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. А нинішнього року за багаторічну сумлінну працю і великий особистий вклад у розвиток вітчизняної педагогіки професор Олександр Якович Ростовський був нагороджений найвищою відзнакою Президії АПН України – медаллю «Григорій Сковорода».

Етюд III. Вчитель

Мене багато що поєднує з героєм цієї оповіді. І залюбленість у мистецтво рідної України, і багаторічний досвід роботи методистом з фаху, і спільна діяльність на посаді деканів двох творчих факультетів. Та головне спільне в наших долях те, що ми учительські діти, представники славних педагогічних династій. Учительські діти – це особлива когорта юні, яка змалечку підпорядкована певним життєвим обов'язкам перед батьками. Тобі з дитинства прищеплюють оту рису відповідальності, яка згодом стає правилом твого життя і поведінки. Треба добре вчитися, не бешкетувати,

бути охайним і дисциплінованим, вихованим, соціально активним. Бо якщо ти таким не будеш, то підведеш батьків. Як же вони можуть навчати інших, коли свого не навчили? Така рання причетність до батьківської справи, певно, і закладає підмурівок майбутньої професії.

У родині Якова і Ганни Ростовських четверо з шести дітей стали учителями. Та найвищих висот у педагогіці досяг найстарший – Олександр. Справжня закоханість у професію, висока ерудиція і професіоналізм дозволили йому стати учителем учителів. Він не шукав легких шляхів у житті, багато працював, і доля щедро обдарувала його. Тут, у Гоголівському виші, зустрів він своє кохання. Оля, молода випускниця Київського державного університету, приїхала до Ніжинського вузу за розподілом. Струнка, вродлива, кароока дівчина одразу полонила серце молодого викладача. Вона стала не просто дружиною, а й однодумцем, порадником, колегою. Кандидат історичних наук, доцент, відомий краєзнавець і блискучий лектор Ольга Василівна Ростовська стала одним із кращих викладачів історико-правознавчого факультету Ніжинського вишу. Разом вони ось уже сорок шість років виглядають на «золоте весілля».

З їхньої любові народилося троє дітей: двоє дівчаток і хлопчик. Діти обрали батьківську стежку. Це вже третє покоління педагогів. Найстарша, Юля, хореограф, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичної педагогіки та хореографії. Основний напрямок наукової діяльності – мистецька педагогіка. Темою свого наукового дослідження обрала проблему формування педагогічних переконань у майбутніх учителів музики та хореографії. А Ірина – інструменталіст. Вихованка Веди Абрамівни Розен. Майстерно грає на фортепіано. Але також не змогла стояти осторонь батькових уподобань. У 2009 році захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, а у 2014 році отримала звання доцента. Працює на кафедрі інструментально-виконавської підготовки НДУ ім. М. Гоголя. Веде активну концертно-творчу діяльність. Син Богдан успішно закінчив фізико-математичний факультет Гоголівського вишу, професійно захоплювався рок-музикою, нині пробує себе у бізнесі. Проте за студентську лаву вже сіло четверте покоління педагогів. Онук Максим став студентом історико-правознавчого факультету НДУ і мріє продовжити справу бабусі. Родина Ростовських щаслива своїми дітьми та онуками. А їх п'ятеро... Окрім Максима, ще Кирило, Арина, Артем і Аня. Є кому продовжувати педагогічну династію.

Олександр Якович пишається своїми дітьми і своїми учнями. А їх за сорок сім років педагогічної діяльності пройшло через його серце і мозок сотні, а може й тисячі. Сьогодні його учнів можна зустріти в усіх куточках України і далеко за її межами. Методичні знання і професійні навички, які отримують випускники факультету, приносять їм успіх і визнання. У цьому, мабуть, і полягає зміст життя справжнього Вчителя.

Основні дати життя та діяльності Олександра Яковича Ростовського

15 березня 1946 р.	народився в с. Чупира Білоцерківського району Київської області
1962 р.	закінчив Піщанську середню школу Любомльського району Волинської області
1962–1965 рр.	навчався на музичному відділі Луцького педагогічного училища
1965–1969 рр.	навчався на музично-педагогічному факультеті Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя
1969–2016 рр.	працював у Ніжинській вищій школі
1969 р.	викладач кафедри музики і співів
10. 1969 –	
12. 1970 рр.	проходив службу в лавах збройних сил
1971–1979 рр.	викладач кафедри музики і співів
1978 р.	закінчив аспірантуру при Науково-дослідному інституті педагогіки УРСР
1979 р.	за результатом захисту кандидатської дисертації присуджено вчений ступінь кандидата педагогічних наук
1979–1980 рр.	старший викладач кафедри музики і співів
1979–2016 рр.	завідувач кафедри теорії, історії музики та гри на музичних інструментах; кафедри музичного виховання
1980–1993 рр.	доцент кафедри теорії, історії музики та гри на музичних інструментах
1982 р.	присвоєно вчене звання доцента
1988–1990 рр.	старший науковий співробітник Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя
1990 р.	за його ініціативи вперше в Україні на муз.-пед. факультеті НДПІ була відкрита спеціальність «Музика і хореографія»
1993–2016 рр.	професор кафедри музичного виховання; кафедри музичної педагогіки та хореографії
1994 р.	за результатом захисту докторської дисертації присуджено науковий ступінь доктора педагогічних наук
1995 р.	присвоєно вчене звання професора
1996–2004 рр.	декан музичного факультету
2004–2016 рр.	декан факультету культури і мистецтв
17 червня 2016 р.	помер та похований в місті Ніжині

Нагороди та відзнаки

- 1983 р. Почесна грамота Міністерства освіти УРСР
- 1990 р. нагрудний знак МОН України «Відмінник народної освіти УРСР»
- 1995 р. Почесна грамота Міністерства освіти України
- 1998 р. Почесна грамота Міністерства освіти України
- 2006 р. нагрудний знак МОН України «Відмінник освіти України»
- 2006 р. нагрудний знак «За наукові досягнення»
- 2008 р. Почесна грамота Чернігівської обласної ради
- 2010 р. почесне звання «Заслужений працівник Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя»
- 2013 р. лауреат премії в галузі науки ім. Георгія Вороного
- 2016 р. медаль «Григорій Сковорода»

нагороджувався численними грамотами Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя та занесенням на Дошку пошани університету.

У вересні 2016 року рішенням Вченої ради Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя факультету культури і мистецтв було присвоєно ім'я Олександра Ростовського. З 2019 року він функціонує як Навчально-науковий інститут мистецтв імені Олександра Ростовського.

У 2016 році було створено навчально-наукову лабораторію мистецької освіти, а в 2019 році їй присвоєно ім'я О. Я. Ростовського. Сьогодні це «Навчально-наукова лабораторія мистецької освіти та виконавства імені О. Я. Ростовського»

Із 2017 р. започатковано Всеукраїнські мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О. Я. Ростовського.

Наукові праці та навчальні посібники

1978

1. Эстетическое воспитание подростков средствами героической музыки : автореф. дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Ростовский Александр Яковлевич ; Научно-исследовательский институт педагогики УССР. – Київ, 1978. – 21 с.

1987

2. Програма (з поурочною методичною розробкою) середньої загальноосвітньої школи : Музика: 1–4 класи / О. Я. Ростовський. – Київ : МО УРСР, 1987. – 143 с.

3. Розкриття героїчної теми на уроках музики. 5–7 класи : метод. рек. / О. Я. Ростовський ; М-во освіти УРСР, Головне управління. – Київ : Радянська школа, 1987. – 62 с.

1988

4. Программа средней общеобразовательной школы : Музыка: 1–4 классы / З. Т. Бервецкий, Р. А. Марченко, А. Я. Ростовский, Л. А. Хлебникова ; М-во народного образования УРСР, Главное учебно-метод. управ. общего сред. образ. Союза композиторов Украины. – Киев: Радянська школа, 1988. – 88 с.

5. Програма середньої загальноосвітньої школи : Музика: 1–4 класи / З. Т. Бервецкий, Р. А. Марченко, О. Я. Ростовский, Л. А. Хлебникова М-во народної освіти УРСР, Головне навч.-метод. управ. загального середовищ. образ. Спілки композиторів України. – Київ : Радянська школа, 1988. – 88 с.

1989

6. Художньо-педагогічний аналіз музичних творів в школі : метод. рек. / підгот. О. Я. Ростовський. – Київ : Радянська школа, 1989. – 70 с.

1990

7. Керівництво процесом сприймання музики школярами : метод. рек. / О. Я. Ростовський. – Київ : Радянська школа, 1990. – 64 с.

8. Проект програм з музики середньої загальноосвітньої школи та поурочні методичні розробки : 5–8 класи / З. Т. Бервецький, Р. А. Марченко, О. Я. Ростовський, Л. А. Хлебникова ; М-во народної освіти УРСР, Головне навч.-метод. управ. загального серед. освіти. – Київ : Радянська школа, 1990. – 80 с.

Примітка: Затверджено Міністерством народної освіти УРСР.

1991

9. Взаємозв'язок різних видів мистецтва на уроках музики : метод. рек. / О. Я. Ростовський ; М-во народної освіти України, Головне управління шкіл. – Київ : Освіта, 1991. – 48 с.

10. Програми з музики середньої загальноосвітньої школи та поурочні методичні розробки : 1–4 класи / О. Я. Ростовський, Л. О. Хлебникова, З. Т. Бервецький, Р. О. Марченко. – Київ : Освіта, 1991. – 136 с.

11. Программы по музыке средней общеобразовательной школы и поурочные методические разработки : 5–8 классы / А. Я. Ростовський, Л. А. Хлебникова, З. Т. Бервецький, Р. О. Марченко. – Київ : Освіта, 1991. – 104 с.

1992

12. Програми з музики середньої загальноосвітньої школи та поурочні методичні розробки : 5–8 класи / З. Т. Бервецький, Р. А. Марченко, О. Я. Ростовський, Л. О. Хлебникова. – Київ : Освіта, 1992. – 96 с.

13. Викладання музики у початкових класах : 4-й клас / О. Я. Ростовський. – Київ : Освіта, 1992. – 64 с.

1993

14. Виховання духовної культури студентської молоді : метод. рек. / О. Я. Ростовський. – Київ : УМК МСГ, 1993. – 28 с.

15. Педагогічні основи керування процесом музичного сприймання школярів : автореф. дис... д-ра пед. наук : 13.00. / Ростовський Олександр Якович ; АПН України, Ін-т педагогіки. – Київ, 1993. – 48 с.

16. Педагогічні основи керування процесом музичного сприймання школярів : дис... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Ростовський Олександр Якович ; АПН України, Ін-т педагогіки. – Київ, 1993. – 444 л.

1996

17. Програми та поурочні методичні розробки для середніх загальноосвітніх шкіл : Музика: 1–4 класи / авт. кол.: О. Ростовський, Р. Марченко, Л. Хлебникова, З. Бервецький. – Київ : Перун, 1996. – 128 с.

18. Програми та поурочні методичні розробки для середніх загальноосвітніх шкіл : Музика: 5–8 класи / авт. кол.: О. Ростовський, Р. Марченко, Л. Хлебникова, З. Бервецький. – Київ : Перун, 1996. – 102 с.

1997

19. Методика викладання музики у початкових класах : навч.-метод. посіб. [для студ. муз.-пед. ф-тів і вчителів музики різного типу] / О. Я. Ростовський ; М-во освіти України, Інститут змісту і методів навчання. – Київ : ІЗМН, 1997. – 203 с.

Примітка: Рекомендовано МОН України як навчально-методичний посібник.

20. Педагогіка музичного сприймання : навч.-метод. посіб. для студ. вузів, учителів музики та викладачів муз.-пед. ф-в / О. Я. Ростовський ; М-во освіти України, Інститут змісту і методів навчання. – Київ : ІЗМН, 1997. – 248 с.

Примітка: Рекомендовано МОН України як навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів, учителів музики та викладачів муз.-пед. ф-тів.

2000

21. Методика викладання музики в початковій школі : навч.-метод. посіб. – 2-е вид., доп. / О. Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 216 с.

Примітка: Гриф М-во освіти України (Лист №1/11 – 454 від 18.02.1999).

22. Методика викладання музики в основній школі : навч.-метод. посіб. / О. Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 272 с.

Примітка: Гриф М-во освіти України (Лист №1/11 – 454 від 18.02.1999).

23. Музика : програми та поурочні методичні розробки для 1–4 класів загальноосвітніх шкіл / підгот. О. Я. Ростовський, Р. О. Марченко, Л. О. Хлебникова, З. Т. Бервецький ; М-во освіти і науки України. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 112 с.

Примітка: Рекомендовано Міністерством освіти і науки України.

24. Музика : програми та поурочні методичні розробки для 5–8 класів загальноосвітніх шкіл / підгот. О. Я. Ростовський, Р. О. Марченко, Л. О. Хлебникова, З. Т. Бервецький ; М-во освіти і науки України. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2000. – 94 с.

Примітка: Рекомендовано Міністерством освіти і науки України.

2001

25. Методика викладання музики в основній школі : навч.-метод. посіб. / О. Я. Ростовський. – 2-ге вид. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – 272 с.

Примітка: Гриф М-во освіти України (Лист №1/11 – 454 від 18.02.1999).

26. Методика викладання музики в початковій школі : навч.- метод. посіб. – 2-е вид., доп. / О. Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – 216 с.

Примітка: Гриф М-во освіти України (Лист №1/11 – 454 від 18.02.1999).

27. Музика : програми та поурочні методичні розробки для 1–2 класів загальноосвітніх шкіл / О. Я. Ростовський, Р. О. Марченко, Л. О. Хлебникова ; відп. за вип. М. С. Демчишин. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. – 56 с.

28. Музична педагогіка : навч. програми, метод. рек. та матеріали / О. Я. Ростовський ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин : НДПУ, 2001. – 112 с.

29. Програма державного кваліфікаційного екзамену з теорії та практики навчання і виховання : методика викладання музики / О. Я. Ростовський. – Ніжин : НДПУ, 2001. – 28 с.

30. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Музика: 1–8 класи / Р. Марченко, О. Ростовський, Л. Хлебникова. – Київ : Шкільний світ, 2001. – 240 с.

2002

31. Музика : програми та поурочні методичні розробки для 3–4 класів загальноосвітніх шкіл / О. Я. Ростовський, Р. О. Марченко, Л. О. Хлебникова, З. Т. Бервецький ; відп. за вип. М. С. Демчишин. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2002. – 64 с.

32. Музика : програми та поурочні методичні розробки для 5–8 класів загальноосвітніх шкіл / О. Я. Ростовський, Р. О. Марченко, Л. О. Хлебникова, З. Т. Бервецький ; відп. за вип. М. С. Демчишин. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2002. – 96 с.

2003

33. Лекції з історії західноєвропейської музичної педагогіки : навч. посіб. / О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин : Вид-во НДПУ ім. М. Гоголя, 2003. – 193 с.

34. Навчання і виховання учнів 1 класу : метод. посіб. для вчителів / упоряд. О. Я. Савченко. – Київ, 2003. – 464 с. – Розд.: Музика / О. Я. Ростовський. – С. 378–391.

35. Навчання і виховання учнів 2 класу : метод. посіб. для вчителів / упоряд. О. Я. Савченко. – Київ, 2003. – 608 с. – Розд.: Музика / О. Я. Ростовський. – С. 501–531.

2004

36. Навчання і виховання учнів 3 класу : метод. посіб. для вчителів / упоряд. О. Я. Савченко. – Київ, 2004. – 512 с. – Розд.: Музика / О. Я. Ростовський. – С. 418–444.

2005

37. Навчання і виховання учнів 4 класу : метод. посіб. для вчителів / упоряд. О. Я. Савченко. – Київ, 2004. – 640 с. – Розд.: Музика / О. Я. Ростовський. – С. 542–569.

2008

38. Музична педагогіка : навч. програми, метод. рек. та матеріали : навч. посіб. / О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2008. – 191 с.

2011

39. Теорія і методика музичної освіти : навч.-метод. посіб. / О. Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 640 с.

2012

40. Музичне мистецтво : підручник для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. Я. Ростовський, В. М. Островський, М. В. Сидір. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. – 120 с.

Те саме [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bohdanbooks.com/userfiles/file/books/lib_file_1283919047.pdf?srsltid=AfmBOorGawJaHYSLQpNrZI9nM7CpOyXi1c816hNLAv7AFfV0msktTtjU. – Назва з екрана. – (дата звернення : 9.03.2026).

***Примітка:** Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України (наказ МОН молоді і спорту України № 118 від 7 лютого 2012 р.).*

Статті з наукових збірників та періодичних видань

1976

41. Пісенна героїка у військово-патріотичному вихованні школярів / О. Я. Ростовський // Радянська школа. – 1976. – № 4. – С. 61–65.

1977

42. Виховувати красою подвигу / О. Я. Ростовський // Увага: підліток! / упоряд.: В. І. Воронович, Г. Ф. Хоружий. – Київ, 1977. – С. 44–53. – (Культурно-освітня робота).

43. Джерело високих почуттів / О. Я. Ростовський // Радянська школа. – 1977. – № 7. – С. 54–58.

44. Об эстетическом воспитании подростков средствами героической музыки / А. Я. Ростовский // Методические рекомендации по совершенствованию учебно-воспитательного процесса в школах. – Киев, 1977. – С. 78–80.

1980

45. Педагогічні умови слухання музики в школі / О. Я. Ростовський // Удосконалення змісту, форм і методів естетичного виховання в школі. – Київ, 1980. – С. 54–59.

1982

46. Для виховання підлітків / О. Я. Ростовський // Музика. – 1982. – № 3. – С. 22.

47. Метод моделювання у формуванні музичного сприйняття школярів / О. Я. Ростовський // Музика в школі : зб. ст. / упоряд. Л. Хлебникова. – Київ, 1982. – Вип. 8. – С. 25–32.

48. Управління процесом формування музичного сприймання школярів / О. Я. Ростовський // Педагогіка : респ. наук.-метод. зб. / М-во освіти України, Ін-т систем. дослідж. освіти. – Київ, 1982. – Вип. 21. – С. 22–29.

1983

49. Особливості естетичного сприйняття героїчної музики підлітками / О. Я. Ростовський // Педагогіка : респ. наук.-метод. зб. / М-во освіти України, Ін-т систем. дослідж. освіти. – Київ, 1983. – Вип. 22. – С. 29–36.

50. Педагогічні умови формування музичного сприйняття школярів / О. Я. Ростовський // Музика в школі : зб. ст. / упоряд. Л. Хлебникова. – Київ, 1983. – Вип. 9. – С. 36–42.

1987

51. Педагогічна ситуація сприйняття музики школярами / О. Я. Ростовський // Музика в школі : зб. ст. / упоряд. Л. Хлебникова. – Київ, 1987. – Вип. 11. – С. 14–19.

1988

52. Педагогічний аналіз ситуацій сприймання музики школярами / О. Я. Ростовський // Педагогіка : респ. наук.-метод. зб. / М-во освіти України, Ін-т систем. дослідж. освіти. – Київ, 1988. – Вип. 27. – С. 76–82.

1990

53. Педагогічні проблеми оволодіння новою програмою з музики / О. Я. Ростовський // Початкова школа. – 1990. – № 8. – С. 51–55.

1991

54. Формирование эстетического отношения школьников к героическому в искусстве / А. Я. Ростовский // Формирование эстетического отношения к искусству : в 6 т. – Москва, 1991. – Т. 4. – С. 82–87.

1992

55. Музичний фольклор у вихованні молодших школярів / О. Я. Ростовський // Початкова школа. – 1992. – № 9–10. – С. 36–39.

1995

56. Методологічний аналіз актуальних проблем музичної педагогіки / О. Я. Ростовський // Актуальні проблеми педагогіки і психології : зб. наук. ст. – Ніжин, 1995. – С. 13–18.

57. Музичне сприймання школярів як керований процес / О. Я. Ростовський // Актуальні проблеми педагогіки і психології : зб. наук. ст. – Ніжин, 1995. – С. 19–28.

1996

58. До концепції музичного виховання школярів на основі української національної культури / О. Я. Ростовський // Відродження українських традицій музичного виховання : зб. ст. – Мелітополь, 1996. – С. 10–16.

59. Керування процесом музичного сприймання школярів як педагогічна проблема / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя / гол. ред. В. П. Яковець, відп. ред. М. Г. В'ялий ; М-во освіти України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 1996. – Т. XVI. – Вип. 1. – С. 112–122.

60. Проблема педагогічного керування музичним сприйманням з позиції системного підходу / О. Я. Ростовський // Проблеми естетичного виховання учнівської молоді : зб. наук. ст. / упоряд. Л. М. Масол. – Київ, 1996. – Вип. 1. – С. 75–80.

1997

61. Концепція музичного виховання школярів на основі української національної культури / О. Я. Ростовський // Художня освіта і проблеми виховання молоді : зб. наук. ст. / О. П. Рудницька, С. І. Уланова, О. Я. Ростовський [та ін.] ; Ін-т змісту і методів навчання. – Київ, 1997. – С. 34–39.

62. Методологічний аналіз актуальних проблем формування музичного сприймання школярів. Ст. перша / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, відп. ред. Є. І. Коваленко; М-во освіти України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 1997. – С. 103–113.

1999

63. Актуальні проблеми удосконалення дидактичної моделі професійної підготовки вчителя / О. Я. Ростовський // Проблеми

формування сучасного вчителя у вищій педагогічній школі. Шляхи підвищення пізнавальної активності студентів педагогічного навчального закладу : наук.-метод. зб. / упоряд. і заг. ред. М. М. Астаф'єва ; Ніжинський держ. пед. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин, 1999. – С. 3–9.

64. Методологічний аналіз актуальних проблем формування музичного сприймання школярів. Стаття друга / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, відп. ред. Є. І. Коваленко; М-во освіти України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 1999. – Ч. 1 – С. 7–17.

65. Музично-естетичне виховання в системі античної педагогіки : уроки історії / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, відп. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 1999. – Ч. 3. – С. 5–20.

66. Стан, проблеми і перспективи розвитку шкільної музичної освіти в Україні на межі тисячоліть / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, відп. ред. Є. І. Коваленко ; Міністерство освіти України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 1999. – Ч. 2. – С. 5–11.

2000

67. Музична освіта в Україні на межі тисячоліть: стан, проблеми, перспективи / О. Я. Ростовський // Мистецтво та освіта. – 2000. – № 4. – С. 9–13.

68. Музична педагогіка за доби Просвітництва / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, відп. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2000. – С. 125–133.

69. Українська музична педагогіка: стан і перспективи / О. Я. Ростовський // Рідна школа. – 2000. – № 8. – С. 17–18.

2001

70. Взаємозв'язок мистецтв як тенденція розвитку музичної освіти в Україні на початку ХХІ століття / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, відп. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2001. – № 1. – С. 158–163.

71. Музична освіта в Україні на початку ХХІ століття: тенденції розвитку / О. Я. Ростовський // Вересень. – 2001. – № 2. – С. 24–32.

72. Навчальні програми для 4-річної початкової школи. Музика: 1–2 класи / О. Ростовський, Р. Марченко Л. Хлебникова // Початкова школа. – 2001. – № 8. – С. 49–56.

73. Оцінювання музично-освітніх досягнень на уроках музики як педагогічна проблема / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, відп. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2001. – № 2. – С. 5–11.

74. Проблема методологічної переорієнтації професійної підготовки майбутніх учителів музики у контексті реформування сучасної загальноосвітньої школи / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, відп. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2003. – № 2. – С. 5–8.

75. Проблеми і перспективи музично-педагогічної освіти в Україні / О. Я. Ростовський // Педагогічні науки : зб. наук. пр. : Учитель музики – хормейстер в школі: [спец. вип. фах. зб. «Педагогічні науки» уклад. за матеріалами наук.-метод. конф., (м. Суми, 29–30 листоп. 2001 р.)] / М-во освіти і науки України, Наук.-метод. центр вищої освіти України, Сумський держ. пед. ун-т імені А. С. Макаренка [та ін.]. – Суми, 2001. – С. 83–89.

76. Професійна підготовка майбутніх учителів музики: проблеми і перспективи / О. Я. Ростовський // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – Тернопіль, 2001. – № 2. – С. 15–22.

77. Уроки музики у 1 класі. Перший семестр / О. Ростовський, Л. Хлебникова, Р. Марченко // Початкова школа. – 2001. – № 9. – С. 39–42 ; № 11. – С. 56–59.

2002

78. Навчальні програми для 4-річної початкової школи: Музика. [3 клас] / О. Ростовський, Р. Марченко, Л. Хлебникова // Початкова школа. – 2002. – № 12. – С. 32–37.

79. Педагогічна оцінка на уроках музики: особистісно-зорієнтований підхід / О. Я. Ростовський // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету / Чернігівський нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; редкол.: М. О. Носко (голов. ред.) [та ін.]. – Чернігів, 2002. – Вип. 10. – С. 172–179.

80. Розвиток творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя музики як педагогічна проблема / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, відп. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2002. – № 1. – С. 5–8.

81. Суперечності й тенденції оновлення змісту художньої освіти в загальноосвітній школі / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, відп. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2002. – № 3. – С. 5–12.

82. Сучасна практика викладання музики в школі: уроки першого всеукраїнського конкурсу «Учитель музики – 2001» / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, відп. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2002. – № 4. – ч. 2. – С. 77–79.

83. Уроки музики у 1 класі. Другий семестр / О. Ростовський, Л. Хлебникова, Р. Марченко // Початкова школа. – 2002. – № 1. – С. 38–40.

84. Уроки музики у 2 класі. Другий семестр / О. Ростовський, Л. Хлебникова, Р. Марченко // Початкова школа. – 2002. – № 2. – С. 39–42.

2003

85. Навчальні програми для 4-річної початкової школи: Музика. 4 клас (35 год)/ О. Ростовський, Р. Марченко, Л. Хлебникова // Початкова школа. – 2003. – № 2. – С. 19–21.

86. Особливості роботи за програмою «Музика» у 3 класі / О. Ростовський, Л. Хлебникова // Початкова школа. – 2003. – № 8. – С. 55–58.

87. Педагогічні ідеї М. Леонтовича: сучасна теорія і практика музичної освіти школярів / О. Я. Ростовський // Матеріали до українського мистецтвознавства: Микола Леонтович і сучасна освіта та культура (до 125-річчя від дня народження) : наук. зб. – Київ ; Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 4. – С. 3–4.

88. Проблема методологічної переорієнтації професійної підготовки майбутніх учителів музики у контексті реформування сучасної загальноосвітньої школи / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, відп. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2003. – № 2. – С. 5–8.

89. Розвиток музичної освіти в Україні в другій половині ХУ–початку ХУІІ століть / О. Я. Ростовський, О. В. Ростовська // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, відп. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2003. – № 1. – С. 96–99.

90. Теоретичні основи методики викладання музичної педагогіки майбутнім учителям музики / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, заг. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2003. – № 3. – С. 18–21.

91. Уроки історії музичної педагогіки / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, заг. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2003. – № 1. – С. 145–149.

2004

92. Актуальні проблеми музично-педагогічної освіти / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. В. П. Яковець, заг. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2004. – № 2. – С. 6–10.

93. Орієнтовне планування уроків музики для 4 класу / О. Я. Ростовський // Початкова школа. – 2004. – № 8. – С. 55–58.

94. Проблема методологической переориентации музыкально-педагогического образования в контексте реформирования современной общеобразовательной школы / А. Я. Ростовский // Музыка в системе общего музыкального образования. – Могилев, 2004. – С. 3–13.

95. Проблема методологічної переорієнтації педагогічної освіти / О. Я. Ростовський // Вісник Глухівського державного педагогічного університету : [зб. наук. пр.]. Серія: Педагогічні науки / Глухівський нац. пед. ун-т. – Глухів, 2004. – Вип. 4. – С. 3–6.

96. Проблеми методики викладання музичної педагогіки майбутнім учителям музики / О. Я. Ростовський // Вісник Глухівського державного педагогічного університету : [зб. наук. пр.]. Серія: Педагогічні науки / Глухівський нац. пед. ун-т. – Глухів, 2004. – Вип. 4. – С. 76–79.

97. Уроки музики у 3 класі / О. Я. Ростовський, Хлебникова // Початкова школа. – 2004. – № 4. – С. 32–34.

98. Уроки музики у 4 класі / О. Я. Ростовський, Л. Хлебникова // Початкова школа. – 2004. – № 12. – С. 43–46.

2005

99. Оновлення змісту художньої освіти в загальноосвітній школі: суперечності й тенденції / О. Я. Ростовський // Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції : зб. наук. пр. / Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України ; голов. ред. Г. Ю. Ніколаї. – Суми ; Київ, 2005. – С. 265–275.

100. Уроки музики у 4 класі / О. Я. Ростовський, Л. Хлебникова // Початкова школа. – 2005. – № 2. – С. 40–42.

2007

101. Методологічний аналіз формування музичного сприймання школярів / О. Я. Ростовський // Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студентів і аспірантів факультету культури і мистецтв / відп. ред. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2007. – Вип. 1. – С. 5–15.

102. Програми для середньої загальноосвітньої школи 1–4 класи. Музика. 1-й клас / О. Ростовський, Л. Хлебникова, Р. Марченко // Мистецтво та освіта. – 2007. – № 1 – С. 2–6.

103. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1–4 класи. Музика : 2-й клас / О. Ростовський, Л. Хлебникова, Р. Марченко // Мистецтво та освіта. – 2007. – № 2. – С. 2–5.

104. Програми для середньої загальноосвітньої школи : 1-4 класи. Музика : 4-й клас / О. Ростовський, Л. Хлебникова, Р. Марченко // Мистецтво та освіта. – 2007. – № 4. – С. 2–4.

2008

105. Методика викладання фахових дисциплін у системі музично-педагогічної освіти / О. Я. Ростовський, Ю. О. Ростовська // Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студентів і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя ; відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин, 2008. – Вип. 2. – С. 5–12.

106. Основні напрямки досліджень проблем музичної освіти у Ніжинській вищій школі на початку ХХІ ст. / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2008. – № 4. – С. 6–11.

2009

107. Методична підготовка майбутніх учителів музики і хореографії: теоретичні та практичні аспекти / О. Я. Ростовський, Ю. О. Ростовська // Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студентів і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / відп. ред. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2009. – Вип. 4 – С. 10–27.

Те саме [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.ndu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/da536962-5821-4b1d-98d9-2092e629f915/content>. – Назва з екрана. – (дата звернення : 9.03.2026).

2010

108. Розвиток шкільної музичної освіти в Україні (XX – початок XXI ст.) / О. Я. Ростовський // Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / О. П. Рудницька [та ін.] ; заг. ред. О. В. Михайличенко. – Суми, 2010. – С. 209–238.

109. Яворський Б. Л. – педагог / О. Я. Ростовський // Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студентів і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / відп. ред. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2010. – Вип. 5. – С. 7–15.

2011

110. Вступне слово педагога до дітей перед слуханням музики / О. Я. Ростовський // Музичний керівник. – 2011. – № 1. – С. 10–12.

111. Педагогічні ідеї В. М. Верховинця і сучасність / О. Я. Ростовський // Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студентів і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / відп. ред. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2011. – Вип. 6. – С. 25–34.

112. Прекрасний викладач і наставник студентської молоді / О. Я. Ростовський // Майя Антонівна Печенюк. Музично-педагогічна та наукова діяльність: біобібліографіч. покажч. / Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка, Наук. б-ка ; [уклад.: Н. Я. Скоропад, Р. А. Войцехівська] . – Кам'янець-Подільський, 2011. – С. 31. – (Серія «Постаті в освіті і науці» ; вип. 16).

Те саме [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://music.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/bibliohrafichnyj-pokazhchyk.pdf>. – Назва з екрана. – (дата звернення : 9.03.2026).

2012

113. Ідеї масової музичної освіти в Україні у контексті здобутків загальноєвропейської музичної педагогіки XX ст. / О. Я. Ростовський // Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студентів і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / відп. ред. О. Я. Ростовський ;

Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2012. – Вип. 7. – С. 6–20.

2015

114. Аналіз процесу формування музичного сприймання з позиції теорії керування / О. Я. Ростовський // Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студентів і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / відп. ред. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2015. – Вип. 10. – С. 5–13.

115. Концепція підручників з музичного мистецтва для початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів / О. Я. Ростовський // Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студентів і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / відп. ред. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2015. – Вип. 8. – С. 7–16.

116. Методологічні орієнтири гуманізації музичної освіти у контексті природи музичного сприймання / О. Я. Ростовський // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / гол. ред. Є. І. Коваленко ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2015. – № 1. – С. 56–59.

117. Природа музичного мистецтва як гуманізуючий чинник музичної освіти / О. Я. Ростовський // Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студентів і аспірантів факультету культури і мистецтв / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя ; відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин, 2015. – Вип. 9. – С. 5–14.

Те саме [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.ndu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fd3c6482-91d0-4e2d-85d1-1e5622da8a48/content>. – Назва з екрана. – (дата звернення : 9.03.2026).

Матеріали доповідей Міжнародних, Всеукраїнських та міжвузівських науково-практичних конференцій

1980

118. Героическая музыка и подросток / А. Я. Ростовский // Третья республиканская научно-практическая конференция по эстетическому воспитанию детей и молодежи. – Фрунзе, 1980. – С. 11–14.

119. К проблеме эстетического воспитания подрастающего поколения средствами героики / А. Я. Ростовский // Проблемы коммунистического воспитания молодежи : материалы Всесоюз. Науч.-теоретич. конф. – Казань, 1980. – С. 112–115.

1982

120. Идеологическое противоборство и эстетическое воспитание / А. Я. Ростовский // Актуальные проблемы эстетического воспитания детей и молодежи : тезы докл. науч.-практ. конф. (апрель 1982 г.) / редкол.: В. А. Салеев (ответст. ред.) и др. – Могилев, 1982. – С. 65–66.

121. Совершенствование организации эстетического воспитания школьников на уроках музыки / А. Я. Ростовский // Актуальные проблемы эстетического воспитания детей и молодежи : тезы докл. науч.-практ. конф. (апрель 1982 г.) / редкол.: В. А. Салеев (ответст. ред.) и др. – Могилев, 1982. – С. 137–138.

1990

122. К проблеме эстетического воспитания школьников средствами героического в искусстве / А. Я. Ростовский // Нравственно-эстетическое воспитание молодежи средствами искусства : тезы Всесоюз. науч.-практ. семинара. – Чернигов, 1990. – Ч. 2. – С. 93–94.

1991

123. Музичний фольклор і нові республіканські програми з музики / О. Я. Ростовський // Народна пісня та впровадження її в учбово-виховний процес в умовах відродження національної культури : матеріали респ. наук.-практ. конф. – Ніжин, 1991. – С. 19–21.

124. Педагогічні умови використання народної музики у вихованні школярів / О. Я. Ростовський // Народна пісня та впровадження її в учбово-

виховний процес в умовах відродження національної культури : матеріали респ. наук.-практ. конф. – Ніжин, 1991. – С. 28–29.

1992

125. До концепції музичного виховання школярів / О. Я. Ростовський // Творче використання народної пісні в процесі музичного виховання школярів : матеріали міжвуз. наук.-метод. конф. – Луцьк, 1992. – С. 6–7.

1993

126. Методологічні проблеми формування музичного сприймання школярів / О. Я. Ростовський // Музичне мистецтво у духовному розвитку особистості : зб. ст. і матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. – Чернігів, 1993. – С. 147–151.

1994

127. Методологічні аспекти керування процесом музичного сприймання школярів / О. Я. Ростовський // Соціалізація особистості як проблема національної освіти : матеріали доп. Всеукр. наук.-практ. конф. – Ніжин, 1994. – С. 16–19.

1995

128. Деякі закономірності формування музичного сприймання школярів / О. Я. Ростовський // Художньо-творчий розвиток учнів у школах естетичного виховання : [зб. матеріалів обл. наук.-практ. конф.] / Управління культури Чернігівського обл. виконав. Комітету, Чернігівське обл. відділення Всеукр. муз. спілки, Ніжинська муз. школа ; наук. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин, 1995. – С. 32–35.

129. Педагогічний аналіз проблем художньо-творчого розвитку учнів дитячих музичних шкіл / О. Я. Ростовський // Художньо-творчий розвиток учнів у школах естетичного виховання : [зб. матеріалів обл. наук.-практ. конф.] / Управління культури Чернігівського обл. виконав. Комітету, Чернігівське обл. відділення Всеукр. муз. спілки, Ніжинська муз. школа ; наук. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин, 1995. – С. 6–10.

130. Художньо-педагогічне спілкування як метод керування музичним сприйманням школярів / О. Я. Ростовський // Художньо-творчий розвиток учнів у школах естетичного виховання : [зб. матеріалів обл. наук.-практ. конф.] / Управління культури Чернігівського обл. виконав. Комітету, Чернігівське обл. відділення Всеукр. муз. спілки, Ніжинська муз. школа ; наук. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин, 1995. – С. 59–62.

1997

131. Педагогічні ідеї М. Леонтовича у контексті розвитку європейської музичної педагогіки / О. Я. Ростовський // Музично-педагогічна і творча діяльність М. Леонтовича в контексті відродження національної освіти та культури : наук. доп. Всеукр. наук.-теорет. конф. – Кам'янець-Подільський, 1997. – С. 19–23.

2001

132. Формування творчих якостей майбутніх учителів як педагогічна проблема / О. Я. Ростовський // Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції «Сучасні педагогічні технології у вищих педагогічних закладах освіти» : в 2 ч. – Ніжин, 2001. – Ч. 1. – С. 3–8.

2004

133. Взаимосвязь искусств как тенденция развития художественного образования в общеобразовательных школах Украины / А. Я. Ростовский // Восток-Запад: Культура и цивилизация : материалы междунар. науч.-практ. конф. 2003 г. – Одесса, 2004. – С. 216–227.

134. До проблеми фахової підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін / О. Я. Ростовський // Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: Теоретичні та методичні засади розвитку : тези Міжнар. наук. конф., (30 черв. – 2 лип. 2004 р.). – Київ-Суми, 2004. – С. 33–34.

2005

135. К проблеме методики преподавания музыкальной педагогики / А. Я. Ростовский // Актуальные проблемы педагогики музыкального искусства : материалы междунар. науч.-практ. конф. (2–3 декаб. 2004 г.). – Могилев, 2005. – С. 10–11.

2007

136. Актуальні проблеми сучасної музично-педагогічної освіти / О. Я. Ростовський // Теоретичні та методичні засади неперервної мистецької освіти : зб. матеріалів наук.-методолог. семінару. – Чернівці, 2007. – С. 21–22.

2008

137. Уроки історії музичної педагогіки / О. Я. Ростовський // Теоретичні та методичні засади неперервної мистецької освіти : зб. матеріалів наук.-методолог. семінару. – Чернівці, 2008. – С. 35–38.

2010

138. Природа музичного сприймання як гуманізуючий чинник музичної освіти / О. Я. Ростовський // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей : зб. матеріалів VII мистецько-педагогічних читань пам'яті професора О. П. Рудницької / за ред О. М. Отич. – Чернівці, 2010. – С. 175–177.

139. Проблема методологической переориентации музыкально-педагогического образования / А. Я. Ростовский // Актуальные проблемы мировой художественной культуры : материалы VII-й междунар. науч. конф. посвящ. памяти проф. У. Д. Розенфельда (Гродно, 16–17 окт. 2014 г.) : в 2 ч. – Гродно, 2015. – Ч. 2. – С. 177–184.

Упорядкування та редагування збірників та інших видань, відповідальний за випуск

1995

140. Художньо-творчий розвиток учнів у школах естетичного виховання : [зб. матеріалів обл. наук.-практ. конф.] / Управління культури Чернігівського обл. виконав. Комітету, Чернігівське обл. відділення Всеукр. муз. спілки, Ніжинська муз. школа ; наук. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин, 1995. – 64 с.

1997

141. Художня освіта і проблеми виховання молоді : зб. наук. ст. / О. П. Рудницька, С. І. Уланова, О. Я. Ростовський [та ін.] ; Ін-т змісту і методів навчання (Київ). – Київ : [б.в.], 1997. – 164 с.

1999

142. Валентин Володимирович Дубравін : бібліогр. покажч. / упоряд. В. Г. Дубравіна ; відп. за вип. О. Я. Ростовський. – Ніжин : НДПУ, 1999. – 14 с.

2003

143. Довідник для вступників до Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя на музичний факультет / упоряд. О. Я. Ростовський. – Ніжин : НДПУ, 2003. – 8 с.

2004

144. Проблеми педагогіки музичного мистецтва : матеріали конф.

«Становлення і розвиток музично-педагогічної освіти в Україні» / упоряд. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. пед. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : НДПУ, 2004. – 186 с.

2007

145. Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студентів і аспірантів факультету культури і мистецтв / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя ; відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – Вип. 1. – 203 с.

2008

146. Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студ. і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя ; відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2008. – Вип. 2. – 243 с.

147. Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студ. і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя ; відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2008. – Вип. 3. – 316 с.

2009

148. Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студ. і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя ; відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – Вип. 4. – 299 с.

2010

149. Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студ. і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя / відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2010. – Вип. 5. – 335 с.

2011

150. Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студ. і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя / відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – Вип. 6. – 297 с.

2012

151. Мистецькі діалоги: культура, освіта, виконавство : матеріали

Всеукр. наук.-практ. семінару, магістрантів, аспірантів, викладачів (25–29 березня 2012) / відпов. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2012. – 79 с.

152. Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студ. і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя / відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – Вип. 7. – 308 с.

2015

153. Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студ. і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя ; відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – Вип. 8. – 407 с.

154. Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студ. і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя ; відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – Вип. 9. – 260 с.

155. Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. викладачів, студ. і аспірантів ф-ту культури і мистецтв / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя ; відп. ред. О. Я. Ростовський. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – Вип. 10. – 124 с.

Рецензування наукових та навчально-методичних видань

2001

156. Крицький В. М. Засвоєння узагальнених прийомів способу музично-виконавської діяльності у процесі роботи над музичними творами : метод. рек. / В. М. Крицький, відп. ред. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин : НДПУ ім. М. В. Гоголя, 2001. – 32 с.

157. Народні пісні Чернігівщини у запису Валентина Дубравіна / упоряд. В. Г. Дубравіна ; рец.: О. Я. Ростовський, О. І. Вертій. – Чернігів : [б. и.], 2001. – 364 с.

2004

158. Крицький В. М. Формування художньо та дидактично доцільних знань у процесі роботи з музичними творами : метод. рек. для самостійної роботи студ. муз. ф-тів / В. М. Крицький, рец.: Г. М. Падалка, О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин : НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. – 20 с.

2005

159. Обрядові пісні Слобожанщини (Сумський регіон) / фольклорні записи та упоряд. В. В. Дубравіна ; рец.: А. П. Лашенко, О. Я. Ростовський. – Суми : Університетська книга, 2005. – 446 с. : іл., ноти. – (350 років від дня заснування міста Суми).

2007

160. Гусейнова Л. В. Написання дипломних та магістерських робіт : навч. посіб. для студ. ф-ту культури і мистецтв / Л. В. Гусейнова, О. В. Коваль, рец.: О. Я. Ростовський, О. П. Щолокова ; Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 91 с.

161. Коваль О. В. Педагогіка музичної діяльності : навч. посіб. / О. В. Коваль, рец.: О. Я. Ростовський, Т. В. Дорошенко ; Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 32 с.

2009

162. Крицький В. М. Музично-виконавська інтерпретація: педагогічні проблеми музично-виконавської підготовки : монографія / В. М. Крицький, рец.: М. А. Давидов, Г. М. Падалка, О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – 158 с.

2014

163. Жигінас Т. В. Методика підготовки майбутніх учителів музики до концертно-освітньої діяльності : навч.-метод. посіб. / Т. В. Жигінас, рец.: Г. М. Падалка, О. Я. Ростовський ; М-во освіти і науки України, Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Інститут мистецтв. – Київ, 2014. – 178 с.

Наукове керівництво дисертантами

1999

164. Грисюк О. М. Формування музичної культури молодших школярів в умовах взаємодії загальноосвітньої і дитячої музичної шкіл : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 / Грисюк Олена Миколаївна ; наук. кер. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. пед. ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин, 1999. – 193 с.

2002

165. Коваль О. В. Формування музичних здібностей молодших школярів на уроках музики : [Рукопис] дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Коваль Олена Віталіївна ; наук. кер. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. пед. ун-т ім. М. Гоголя. – Київ, 2002. – 251 с.

166. Мішедченко В. В. Формування музично-педагогічної культури майбутніх учителів початкових класів і музики : [Рукопис] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Мішедченко Валентина Василівна ; наук. кер. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. пед. ун-т ім. М. Гоголя. – Київ, 2002. – 223 с.

2004

167. Щербініна О. М. Формування музично-стильових уявлень майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки : [Рукопис] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Щербініна Ольга Миколаївна ; наук. кер. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. пед. ун-т ім. М. Гоголя. – Київ, 2004. – 241 с.

2005

168. Гусейнова Л. В. Формування готовності майбутніх учителів музики до інструментально-виконавської діяльності : [Рукопис] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Гусейнова Лариса Василівна ; наук. кер. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. пед. ун-т ім. М. Гоголя. – Київ, 2005. – 246 с.

2006

169. Ревенчук В. В. Методичні засади взаємодії викладача та студента у процесі навчання гри на фортепіано [Рукопис] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Ревенчук Валентина Василівна ; наук. кер. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. пед. ун-т ім. М. Гоголя. – Київ, 2006. – 234 с.

2007

170. Михаськова М. А. Формування фахової компетентності майбутнього вчителя музики : [Рукопис] дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Михаськова Марина Анатоліївна ; наук. кер. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. пед. ун-т ім. М. Гоголя. – Київ, 2007. – 235 с.

2011

171. Вергунова В. С. Методика формування досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва у майбутніх учителів початкових класів і музики [Рукопис] дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Вергунова Валерія Сергіївна ; наук. кер. О. Я. Ростовський ; Чернігівський нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2007. – 235 с.

172. Морозова О. О. Методика формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики [Рукопис] дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Морозова Ольга Олександрівна ; наук. кер. О. Я. Ростовський ; Хмельницька гум.-пед. академія. – Хмельницький, 2011. – 248 с.

2012

173. Спіліоті О. В. Формування музично-інтонаційного мислення майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки [Рукопис] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Спіліоті Олена Володимирівна ; наук. кер. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя. – Київ, 2012. – 271 с.

2013

174. Дворник Ю. Ф. Формування творчих якостей майбутнього вчителя музики засобами комп'ютерних технологій [Рукопис] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Дворник Юрій Федорович ; наук. кер. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя. – Київ, 2013. – 260 с.

2016

175. Пархоменко О. М. Формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки [Рукопис] дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Пархоменко Олександр Миколайович ; наук. кер. О. Я. Ростовський ; Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин, 2016. – 250 с.

Література про життя та діяльність О. Я. Ростовського

176. Вітаємо з нагородами // Альма матер. – 2015. – № 21 (231), листопад. – С. 2.

Те саме [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://www.ndu.edu.ua/images/stories/2015/almamater/11_2015.pdf. –
Назва з екрана. – (дата звернення : 9.03.2026).

***Примітка:** За багаторічну сумлінну працю , вагомий особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів і плідну науково - педагогічну діяльність О. Я. Ростовського нагороджено медаллю «Григорій Сковорода».*

177. Все почалося з баяна. Ростовський Олександр Якович // Пінчук Т. Д. Зірки залишають слід... / Т . Д . Пінчук. – Ніжин, 2009. – Кн. 3. – С. 57–62.: фотоіл., портр. – (До 200-ліття Ніжинської вищої школи).

178. Донос // Емельянов В. М. Наше время / В. М. Емельянов. – Нежин, 2015. – С. 14–16.

179. Ємельянов В. Донос : 1983 рік. «Справа» О. Я. Ростовського / В. Ємельянов // Ніжинська панорама. – 2001. – 27 червня (№ 4). – С. 6.

180. Забарний О. Три етюди про вченого / О. Забарний // Альма Матер. – 2016. – № 3 (235), березень. – С. 6–7.

Те саме [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://www.ndu.edu.ua/storage/2016/alma/3_2016.pdf. – Назва з екрана. – (дата звернення : 9.03.2026).

181. Йотка В. В. Життєвий шлях і наукові здобутки професора О. Я. Ростовського / В. В. Йотка // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / за заг. ред. В. В. Бурназової ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2021. – № 3. – С. 109–115.

182. Йотка В. В. Наукова школа професора О. Я. Ростовського / В. В. Йотка // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / за заг. ред. В. В. Бурназової ; М-во освіти і науки України,

Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2023. – № 1. – С. 160–166.

Те саме [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/3043/1/%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82_%d0%9d%d0%97_%e2%84%962_2023-160-166.pdf . – Назва з екрана. – (дата звернення : 9.03.2026).

183. Кавунник О. А. Мистецько-освітні виміри інновацій професора О. Я. Ростовського / О. А. Кавунник // Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. / за ред. Ю. Ф. Дворника, О. В. Коваль ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2018. – Вип. 2. – С. 7–12.

184. Кавунник О. Нукові родини професора Олександра Ростовського представники, здобутки / О. Кавунник // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / за заг. ред. В. В. Бурназової ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2023. – № 2. – С. 167–172.

Те саме [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://lkp.ndu.edu.ua/index.php/nz/article/view/1021>. – Назва з екрана. – (дата звернення : 9.03.2026).

185. Кавунник О. Науково-практичні вектори музикознавства в контексті мистецької освіти Ніжинської вищої школи / О. Кавунник // Література та культура Полісся : зб. наук. пр. / відп. ред. та упоряд. Г. В. Самойленко ; Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2024. – Вип. 111. – С. 311–317. – (Серія «Філологічні науки» ; № 25).

186. Коваль О. В. Мистецько-педагогічні інновації професора О. Я. Ростовського / О. В. Коваль, Ю. Ф. Дворник // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : наук. журн. / за заг. ред. В. В. Бурназової ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2021. – № 3. – С. 116–122.

187. Наукова школа доктора педагогічних наук, професора Олександра Яковича Ростовського // Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. / М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя ; ред.: Ю. Ф. Дворник, О. В. Коваль. – Ніжин, 2018. –

Вип. 1. І мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О. Я. Ростовського. – С. 7–24.

188. Ростовська О. В. Життєва школа професора Олександра Яковича Ростовського / О. В. Ростовська // Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук.-метод. ст. / за ред. Ю. Ф. Дворника, О. В. Коваль ; М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя, Навч.-наук. інститут мистецтв імені Олександра Ростовського. – Ніжин, 2021. – Вип. 5. – С. 7–31. – (V мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О. Я. Ростовського «Мистецька освіта України: здобутки та виклики XXI століття»).

189. Ростовська Ю. О. Наукова школа професора О. Я. Ростовського : спогади, роздуми, факти / Ю. О. Ростовська // Діалог митців музично-педагогічної освіти України : колектив. моногр. / наук. ред. В. Ф. Черкасов. – [Німеччина] AVAkademikerverlag, 2024. – С. 24–36.

Те саме [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://akim.uz.ua/img/%D0%A7%D0%B5%D1%80%8F%20\(1\).pdf](https://akim.uz.ua/img/%D0%A7%D0%B5%D1%80%8F%20(1).pdf). – Назва з екрана. – (дата звернення : 9.03.2026).

190. [Ростовський О. Я.] // Історія Ніжинської вищої школи (1805–2016) : бібліогр. покажч. / М-во освіти і науки України, Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя, Б-ка імені акад. М. О. Лавровського ; упоряд. Л. В. Гранатович. – Ніжин, 2017. – С. 248.

191. [Ростовський Олександр Якович] // Самойленко Г. В., Самойленко О. Г. Ніжинська вища школа: сторінки історії / Г. В. Самойленко, О. Г. Самойленко. – Ніжин, 2005. – С. 368.

192. Олександр Якович Ростовський // Ніжинська вища школа : викладачі і випускники : календар знаменних і пам'ятних дат на 2021 рік / Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя ; Б-ка ім. акад. М. О. Лавровського ; упоряд.: О. Д. Кільдіватова, В. І. Манжай, Н. В. Мухомодєєва. – Ніжин, 2020. – С. 21.

193. Олександр Якович Ростовський // Ніжинська вища школа : викладачі і випускники : календар знаменних і пам'ятних дат на 2026 рік / Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя ; Б-ка ім. акад. М. О. Лавровського ; упоряд.: Л. П. Косовських, Н. В. Мухомодєєва. – Ніжин, 2025. – С. 20–21.

194. Ростовський О. Що заспокоїть хвилі і пересуне скелі : [інтерв'ю з деканом муз. фак.] / розмову вела Л. Романчук // Ніжинський вісник. – 2004. – 15 травня (№ 40). – С. 2.

195. Ростовський Олександр Якович // Викладачі Ніжинської вищої школи : біобібліогр. покажч. / Ніжинський держ. пед. у-нт. імені Миколи Гоголя, Фундаментальна б-ка ; уклад. Л. В. Гранатович. – Ніжин, 2002. – Ч. 4. 1970–2001. – Кн. 1 : Загальноуніверситетські кафедри. Історико-правознавчий факультет. Факультет іноземних мов. Музичний факультет. Бібліотека. – С. 141–145.

196. Ростовський Олександр Якович // Викладачі Ніжинської вищої школи : біобібліогр. покажч. / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя ; упоряд. Л. П. Косовських, В. І. Манжай, С. М. Морейченко [та ін.]. – Ніжин, 2005. – Ч. 4. 1970–2005. – Кн. 1: Загальноуніверситетські кафедри. Факультет іноземних мов. Факультет культури і мистецтв. Історико-юридичний факультет. Природничо-географічний факультет. – С. 88–91.

197. Ростовський Олександр Якович // Календар знаменних і пам'ятних дат міста Ніжина на 2021 рік / уклад.: Л. Г. Гусєва ; Ніжинська центральна міська б-ка ім. М. В. Гоголя. – Ніжин, 2021. – С. 22.

198. Ростовський Олександр Якович // Календар знаменних і пам'ятних дат по місту Ніжину на 2016 рік / уклад.: Л. Г. Гусєва, В. М. Фінкельштерн, Л. М. Руденко та ін. ; Ніжинська центральна міська б-ка ім. М. В. Гоголя, Ніжинський краєзнавчий музей. – Ніжин, [2016]. – С. 14.

199. Ростовський Олександр Якович // Календар знаменних і пам'ятних дат по місту Ніжину на 2011 рік / уклад.: Л. Г. Гусєва, В. М. Кузьменко, Г. В. Назаренко та ін. ; Ніжинська центральна міська б-ка ім. М. В. Гоголя, Ніжинський краєзнавчий музей. – Ніжин, [2011]. – С. 4.

200. Ростовський Олександр Якович // Самойленко Г. В. Ніжинська вища школа в життєвих та творчих долях її випускників : в 2-х томах / Г. В. Самойленко, О. Г. Самойленко ; передмова авторів. – Ніжин, 2020 – Т. 2 : 1920–2020. – С. 247–250.: іл., фот.

201. Ростовський Олександр Якович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текстові дані. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0D1%87>. – Назва з екрана. – (дата останньої правки : 10.03.2026).

202. Чекан Ю. Вінець творчого пошуку / Ю. Чекан // Альма Матер. – 1994. – № 4. – С. 2.

Алфавітний покажчик назв праць О. Я. Ростовського

А

Актуальні проблеми музично-педагогічної освіти **92**

Актуальні проблеми сучасної музично-педагогічної освіти **136**

Актуальні проблеми удосконалення дидактичної моделі професійної підготовки вчителя **63**

Аналіз процесу формування музичного сприймання з позиції теорії керування **114**

В

Взаємозв'язок мистецтв як тенденція розвитку музичної освіти в Україні на початку ХХІ століття **70**

Взаємозв'язок різних видів мистецтва на уроках музики **9**

Взаимосвязь искусств как тенденция развития художественного образования в общеобразовательных школах Украины **133**

Викладання музики у початкових класах: 4-й клас **13**

Виховання духовної культури студентської молоді **14**

Виховувати красою подвигу **42**

Вступне слово педагога до дітей перед слуханням музики **110**

Г

Героическая музыка и подросток **118**

Д

Деякі закономірності формування музичного сприймання школярів **128**

Джерело високих почуттів **43**

Для виховання підлітків **46**

До концепції музичного виховання школярів **125**

До концепції музичного виховання школярів на основі української національної культури **58**

До проблеми фахової підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін **134**

И

Идеологическое противоборство и эстетическое воспитание **120**

І

Ідеї масової музичної освіти в Україні у контексті здобутків загальноєвропейської музичної педагогіки ХХ ст. **113**

К

К проблеме методики преподавания музыкальной педагогики **135**

К проблеме эстетического воспитания подрастающего поколения средствами героіки **119**

К проблеме эстетического воспитания школьников средствами героического в искусстве **122**

Керівництво процесом сприймання музики школярами **7**

Керування процесом музичного сприймання школярів як педагогічна проблема **59**

Концепція музичного виховання школярів на основі української національної культури **61**

Концепція підручників з музичного мистецтва для початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів **115**

Л

Лекції з історії західноєвропейської музичної педагогіки **33**

М

Метод моделювання у формуванні музичного сприйняття школярів **47**

Методика викладання музики в основній школі **25**

Методика викладання музики в основній школі **22**

Методика викладання музики в початковій школі **21, 26**

Методика викладання музики у початкових класах **19**

Методика викладання фахових дисциплін у системі музично-педагогічної освіти **105**

Методична підготовка майбутніх учителів музики і хореографії: теоретичні та практичні аспекти **107**

Методологічний аналіз актуальних проблем музичної педагогіки **56**

Методологічний аналіз актуальних проблем формування музичного сприймання школярів **62, 64**

Методологічний аналіз формування музичного сприймання школярів **101**

Методологічні аспекти керування процесом музичного сприймання школярів **127**

Методологічні орієнтири гуманізації музичної освіти у контексті природи музичного сприймання **116**

Методологічні проблеми формування музичного сприймання школярів **126**

Музика 34-37

Музика : програми та поурочні методичні розробки для 1–2 класів загальноосвітніх шкіл **27**

Музика : програми та поурочні методичні розробки для 1–4 класів загальноосвітніх шкіл **23**

Музика : програми та поурочні методичні розробки для 3–4 класів загальноосвітніх шкіл **31**

Музика : програми та поурочні методичні розробки для 5–8 класів загальноосвітніх шкіл **24**

Музика : програми та поурочні методичні розробки для 5–8 класів загальноосвітніх шкіл **32**

Музична освіта в Україні на межі тисячоліть: стан, проблеми, перспективи **67**

Музична освіта в Україні на початку ХХІ століття: тенденції розвитку **71**

Музична педагогіка **28, 38**

Музична педагогіка за доби Просвітництва **68**

Музичне мистецтво : підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. **40**

Музичне сприймання школярів як керований процес **57**

Музичний фольклор і нові республіканські програми з музики **123**

Музичний фольклор у вихованні молодших школярів **55**

Музично-естетичне виховання в системі античної педагогіки : уроки історії **65**

Н

Навчальні програми для 4-річної початкової школи : Музика. [3 клас] **78**

Навчальні програми для 4-річної початкової школи. Музика: 1–2 кл. **72**

Навчальні програми для 4-річної початкової школи: Музика. 4 клас **85**

Навчання і виховання учнів 4 класу **34**

Навчання і виховання учнів 2 класу **35**

Навчання і виховання учнів 3 класу **36**

Навчання і виховання учнів 4 класу **37**

О

Об эстетическом воспитании подростков средствами героической музыки **44**

Оновлення змісту художньої освіти в загальноосвітній школі: суперечності й тенденції **99**

Орієнтовне планування уроків музики для 4 класу **93**

Основні напрямки досліджень проблем музичної освіти у Ніжинській вищій школі на початку ХХІ ст. **106**

Особливості естетичного сприйняття героїчної музики підлітками **49**

Особливості роботи за програмою «Музика» у 3 класі **86**

Оцінювання музично-освітніх досягнень на уроках музики як педагогічна проблема **73**

П

Педагогіка музичного сприймання **20**

Педагогічна оцінка на уроках музики: особистісно-зорієнтований підхід **79**

Педагогічна ситуація сприйняття музики школярами **51**

Педагогічний аналіз проблем художньо-творчого розвитку учнів дитячих музичних шкіл **129**

Педагогічний аналіз ситуацій сприймання музики школярами **52**

Педагогічні ідеї В. М. Верховинця і сучасність **111**

Педагогічні ідеї М. Леонтовича у контексті розвитку європейської музичної педагогіки **131**

Педагогічні ідеї М. Леонтовича: сучасна теорія і практика музичної освіти школярів **87**

Педагогічні основи керування процесом музичного сприймання школярів **15, 16**

Педагогічні проблеми оволодіння новою програмою з музики **53**

Педагогічні умови використання народної музики у вихованні школярів **124**

Педагогічні умови слухання музики в школі **45**

Педагогічні умови формування музичного сприйняття школярів **50**

Пісенна героїка у військово-патріотичному вихованні школярів **41**

Прекрасний викладач і наставник студентської молоді **112**

Природа музичного мистецтва як гуманізуючий чинник музичної освіти **117**

Природа музичного сприймання як гуманізуючий чинник музичної освіти **138**

Проблема методологической переориентации музыкально-педагогического образования в контексте реформирования современной общеобразовательной школы **94**

Проблема методологической переориентации музыкально-педагогического образования **139**

Проблема методологічної переорієнтації педагогічної освіти **95**

Проблеми методики викладання музичної педагогіки майбутнім учителям музики **96**

Проблема методологічної переорієнтації професійної підготовки майбутніх учителів музики у контексті реформування сучасної загальноосвітньої школи **74, 88**

Проблема педагогічного керування музичним сприйманням з позиції системного підходу **60**

Проблеми і перспективи музично-педагогічної освіти в Україні **75**

Професійна підготовка майбутніх учителів музики: проблеми і перспективи **76**

Програма (з поурочною методичною розробкою) середньої загальноосвітньої школи **2**

Програма державного кваліфікаційного екзамену з теорії та практики навчання і виховання **29**

Програма середньої загальноосвітньої школи: Музика: 1–4 класи **5**

Програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Музика: 1–8 класи **30**

Програми для середньої загальноосвітньої школи 1–4 класи. Музика. 1-й клас **102**

Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1–4 класи. Музика: 2-й клас **103**

Програми для середньої загальноосвітньої школи: 1–4 класи. Музика: 4-й клас **104**

Програми з музики середньої загальноосвітньої школи та поурочні методичні розробки: 1–4 класи **10**

Програми з музики середньої загальноосвітньої школи та поурочні методичні розробки : 5–8 класи **12**

Програми та поурочні методичні розробки для середніх загальноосвітніх шкіл: Музика: 1–4 класи **17**

Програми та поурочні методичні розробки для середніх загальноосвітніх шкіл: Музика: 5–8 класи **18**

Программа средней общеобразовательной школы: Музыка: 1–4 классы **4**

Программы по музыке средней общеобразовательной школы и поурочные методические разработки : 5–8 классы **11**

Проект програм з музики середньої загальноосвітньої школи та поурочні методичні розробки : 5–8 класи **8**

Р

Розвиток музичної освіти в Україні в другій половині ХУ– початку ХУІІ століть **89**

Розвиток творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя музики як педагогічна проблема **80**

Розвиток шкільної музичної освіти в Україні (ХХ – початок ХХІ ст.) **108**

Розкриття героїчної теми на уроках музики. 5–7 класи **3**

С

Совершенствование организации эстетического воспитания школьников на уроках музыки **121**

Стан, проблеми і перспективи розвитку шкільної музичної освіти в Україні на межі тисячоліть **66**

Суперечності й тенденції оновлення змісту художньої освіти в загальноосвітній школі **81**

Сучасна практика викладання музики в школі: уроки першого всеукраїнського конкурсу «Учитель музики – 2001» **82**

Т

Теоретичні основи методики викладання музичної педагогіки майбутнім учителям музики **90**

Теорія і методика музичної освіти **39**

У

Українська музична педагогіка: стан і перспективи **69**

Управління процесом формування музичного сприймання школярів **48**

Уроки історії музичної педагогіки **91**

Уроки історії музичної педагогіки **137**

Уроки музики у 1 класі. Другий семестр **83**

Уроки музики у 1 класі. Перший семестр **77**

Уроки музики у 2 класі. Другий семестр **84**

Уроки музики у 3 класі **97**

Уроки музики у 4 класі **98, 100**

Ф

Формирование эстетического отношения школьников к героическому в искусстве **54**

Формування творчих якостей майбутніх учителів як педагогічна проблема **132**

Х

Художньо-педагогічне спілкування як метод керування музичним сприйманням школярів	130
Художньо-педагогічний аналіз музичних творів в школі	6
Э	
Эстетическое воспитание подростков средствами героической музыки	1
Я	
Яворський Б. Л. – педагог	109

Іменний покажчик

А

Астаф'єва М. М. 63

Б

Бервецький З. Т. 4, 5, 8, 10, 11, 12, 18, 23, 24, 31, 32

Бурназова В. В. 181, 182, 184, 186

В

Вергунова В. С. 171

Вертій О. І. 157

Войцехівська Р. А. 112

Воронович В. І. 42

Верховинець В. М. 111

В'ялий М. Г. 59

Г

Гранатович Л. В. 190, 195

Грисюк О. М. 164

Гусейнова Л. В. 160, 168

Гусєва Л. Г. 197, 199

Д

Давидов М. А. 162

Дворник Ю. Ф. 174, 183, 186, 187, 188

Демчишин М. С. 27, 31, 32

Дорошенко Т. В. 161

Дубравін В. В. 142, 157, 158, 159

Дубравіна В. Г. 142, 157

Е

Емельянов В. М. 178

Є

Ємельянов В. 179

Ж

Жигінас Т. В. 163

З

Забарний О. 180

Й

Йотка В. В. 181, 182

К

Кавунник О. А. 183, 184, 185

Кільдіватова О. Д. 192

Коваленко Є. І. 62, 64, 65, 66, 68, 70, 73, 74, 80, 81, 82, 88, 89, 90, 91, 92, 106, 116

Коваль О. В. 160, 161, 165, 183, 186, 187, 188

Косовських Л. П. 193, 196

Крицький В. М. 156, 158, 162

Кузьменко В. М. 199

Л

Лашенко А. П. 159

Леонтович М. 87, 131

М

Манжай В. І. 192, 196

Марченко Р. О. 4, 5, 8, 10, 11, 12,
17, 18, 23, 24, 27, 30, 31, 32, 72, 77,
78, 83, 84, 85, 102, 103, 104

Масол Л. М. 60

Михайличенко О. В. 108

Михаськова М. А. 170

Мішедченко В. В. 166

Морейченко С. М. 196

Морозова О. О. 172

Мухомодєєва Н. В. 192, 193

Н

Назаренко Г. В. 199

Ніколаї Г. Ю. 99

Носко М. О. 79

О

Островський В. М. 40

Отич О. М. 138

П

Падалка Г. М. 158, 162, 163

Пархоменко О. М. 175

Петрик З. П. 198

Печенюк М. А. 112

Пінчук Т. Д. 177

Р

Ревенчук В. В. 169

Розенфельд У. Д. 139

Романчук Л. 194

Ростовська О. В. 89, 188

Ростовська Ю. О. 105, 107, 189

Руденко Л. М. 198

Рудницька О. П. 61, 108, 138, 141

С

Савченко О. Я. 34, 35, 36, 37

Салеев В. А. 120, 121

Самойленко Г. В. 185, 191, 200

Самойленко О. Г. 191, 200

Сидір М. В. 40

Скоропад Н. Я. 112

Спіліоті О. В. 173

У

Уланова С. І. 61, 141

Ф

Фінкельштерн В. М. 198

Х

Хлебникова Л. О. 4, 5, 8, 10, 11,
12, 17, 18, 23, 24, 27, 30, 31, 32, 47,
50, 51, 72, 77, 78, 83, 84, 85, 86, 97,
98, 102, 103, 104

Хоружий Г. Ф. 42

Ч

Чекан Ю. 202

Щ

Щербініна О. М. 167

Щолокова О. П. 160

Я

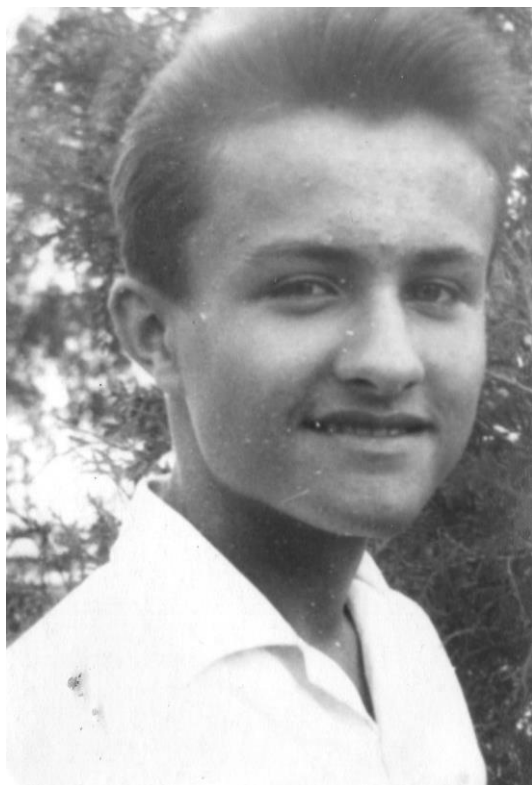
Яворський Б. Л. 109

Яковець В. П. 59, 62, 64, 65, 66,
68, 70, 73, 74, 80, 81, 82, 88, 89, 90,
91, 92

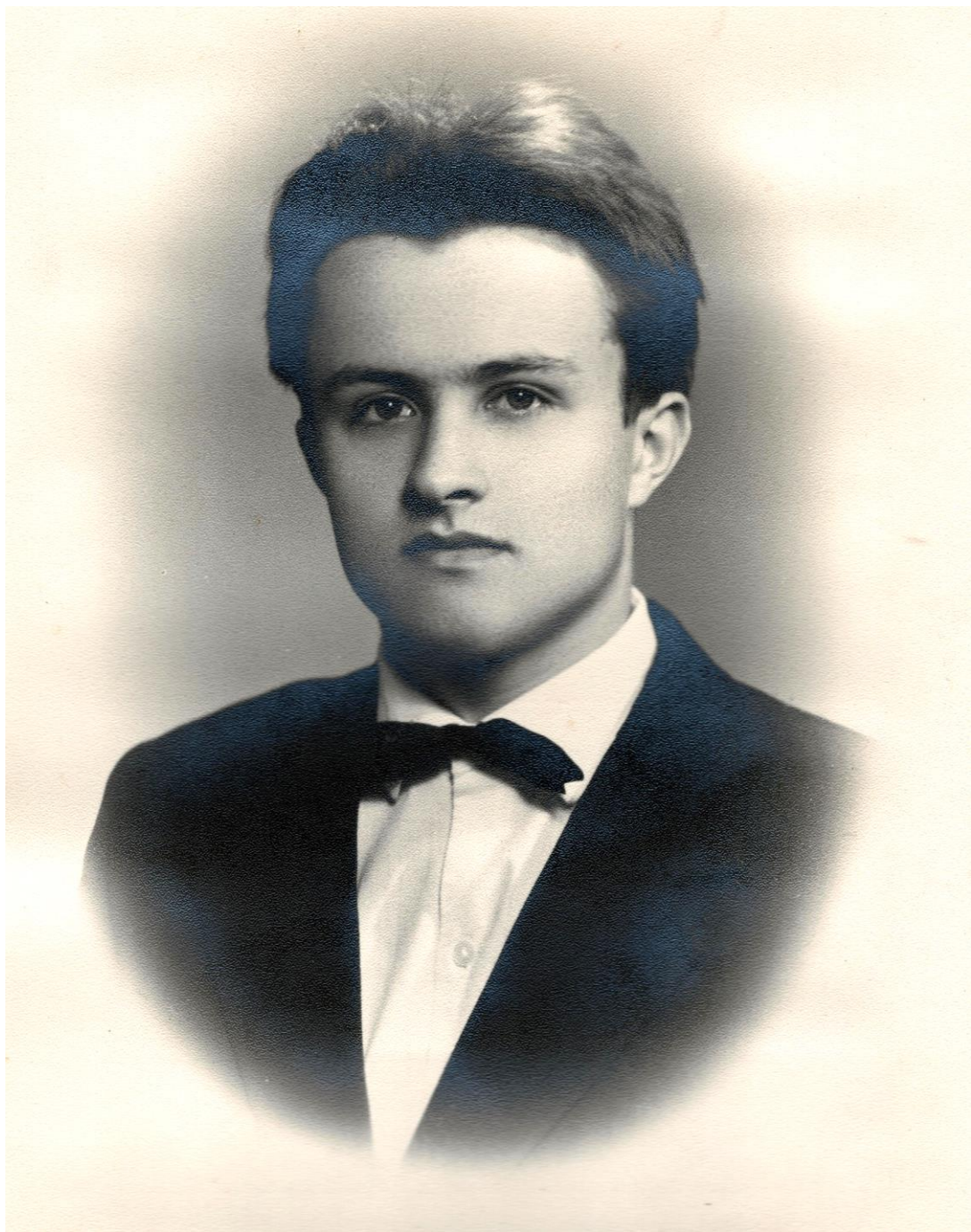

РОДИННІ СВІТЛИНИ

**Шкільні роки
Випуск 1962 р. с. Піща, Волинь**

**Випускник Луцького музично-педагогічного училища
1965 р.**

**Студент III курсу НДШ ім.. Н. В. Гоголя, іменний стипендіат
1967 р.**

В перших рядах і на демонстраціях...

Концертна бригада

Студент з ріднею. 1965-1969 рр.

Дует баяністів

«Голубий вогник»

Викладач кафедри музики і співів НДПІ ім.. Н. В. Гоголя

Член журі конкурсу

На концерті разом з Сергієм Голубом

Декан факультету культури і мистецтв

ЗМІСТ

Від упорядників.....	4
Слово про вченого і педагога.....	5
Ростовська О. Життєва школа професора Олександра Яковича Ростовського.....	6
Забарний О. Три етюди про вченого.....	30
Основні дати життя та діяльності О. Я. Ростовського.....	35
Нагороди та відзнаки.....	36
Наукові праці та навчальні посібники.....	37
Статті з наукових збірників та періодичних видань.....	42
Матеріали доповідей Міжнародних, Всеукраїнських та міжвузівських науково- практичних конференцій.....	53
Упорядкування та редагування збірників, відповідальний за випуск...	56
Рецензування наукових та навчально-методичних видань.....	58
Наукове керівництво дисертантами.....	60
Література про життя та діяльність О. Я. Ростовського.....	62
Алфавітний покажчик назв праць О. Я. Ростовського.....	66
Іменний покажчик.....	72
Родинні світлини.....	74

Науково-бібліографічне видання

**ОЛЕКСАНДР
ЯКОВИЧ
РОСТОВСЬКИЙ**

До 80-річчя від дня народження

Біобібліографічний покажчик

Упорядники:

Косовських Л. П. – завідувач сектору наукової бібліографії;

Мухомодєєва Н. В. – провідний бібліотекар

Відповідальний за випуск:

Морозов О. С. – директор бібліотек

Макет обкладинки:

Зоценко А. М.

